

หน้าที่ของ le ที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรม

ในการเก็บข้อมูลครั้งแรกที่หมู่บ้านมั่ง จังหวัดเชียงใหม่ (หมู่บ้านผาปู่จอม) ผู้วิจัยเกิดความสงสัยเกี่ยวกับหน้าที่การใช้ของ le ก่อนเดินทางไปทำงานภาคสนาม ผู้วิจัยมีเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้นว่า le เป็นอนุภาคลงท้าย โดยพบในข้อมูลภาษาเขียนซึ่งเป็นแบบเรียนภาษามั่งซึ่งมีชชัณนารัจฉิมพ์ ในขณะที่เก็บข้อมูลที่หมู่บ้านแห่งนั้น ผู้วิจัยแทบจะไม่ได้ยินชาวบ้านที่นั่นกล่าวถ้อยคำที่มีอนุภาค le ลงท้ายเลย เมื่อสอบถามกับชาวบ้านถึงการใช่วิชาชาวบ้านยืนยันว่ามีการใช้จริง แต่ผู้วิจัยไม่ทราบว่าเหตุใดผู้วิจัยจึงไม่สามารถเก็บข้อมูลในส่วนนี้ได้เมื่อผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลที่หมู่บ้านมั่งที่จังหวัดตาก (หมู่บ้านเจดีย์โคะ) ผู้วิจัยจึงได้พบว่า le เป็นอนุภาคที่มีการใช้บ่อยมาก ในการไปเก็บข้อมูลครั้งนั้นผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในบ้านของชาวมั่งได้ทำความสนิทสนมกับคนที่นั่น ทำให้ผู้วิจัยได้ยินได้ฟังภาษามั่งอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ตอนที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลที่หมู่บ้านผาปู่จอม ผู้วิจัยไม่มีโอกาสสนิทสนมกับชาวบ้านจึงไม่พบถ้อยคำที่มี le ปรากฏอยู่ ประสบการณ์จากการทำวิจัยที่หมู่บ้านเจดีย์โคะ ยังทำให้ผู้วิจัยเข้าใจลักษณะของอนุภาคประเภทนี้ดียิ่งขึ้นว่าเกี่ยวข้องกับสถานภาพระหว่างผู้พูดผู้ฟัง ความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ครอบคลุมการใช้อนุภาคนี้

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอหน้าที่ของ le ในการเป็นอนุภาคลงท้าย ดังนั้นตัวอย่างข้อมูลที่นำเสนอจึงอยู่ในรูปของบทสนทนาที่ปรากฏเป็นคู่มือทั้งถ้อยคำของผู้พูดและผู้ฟัง แต่บางส่วนเป็นถ้อยคำที่มีเฉพาะผู้พูด แต่ละตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะอธิบายบริบทหรือสถานการณ์ในขณะที่มีการสนทนา ส่วนที่สองเป็นบทสนทนาที่มีผู้พูดและผู้ฟัง ส่วนที่สามเป็นการวิเคราะห์และอภิปรายผล ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะอนุภาคที่ขีดเส้นใต้ในตัวอย่างเท่านั้น ตัวอย่างข้อมูลที่ไม่มีแหล่งที่มาแสดงว่าเป็นข้อมูลที่ได้อาจมาจากหมู่บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยวงเล็บอักษรย่อไว้ท้ายตัวอย่างซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากที่อื่น ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงลำดับตัวอย่างในบทนี้ เลขหลังวงเล็บแสดงลำดับตัวอย่างที่เคยกล่าวถึงแล้ว

บทสนทนาต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงหน้าที่อันหลากหลายของอนุภาค le ทั้งที่เป็นอนุภาคลงท้ายและเชื่อมความ (สำหรับอนุภาคเชื่อมความจะกล่าวโดยละเอียดในบทที่ 5) ซึ่งบท

สนทนานี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของอนุภาค *le* ในปริศนภาษาม้งเขียว ปริศนนี้เป็นส่วนหนึ่งของบทสนทนาระหว่างภุซงค้ ผู้บอกภาษาที่กรุงเทพฯและนางเกียะมารดาของเขา เรื่องที่สนทนาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไปในหมู่บ้าน ตอนที่หนึ่งของการสนทนาภุซงค้ได้ถามถึงตอนที่มารดาปลุกข้าวว่า

(96)ภุซงค้ : *nam thaum mej cog hov naag lus lus le hom*
 แม่ เวลา 2-อ ปลุก นั้น ฝน ตก ตก ออก. ถ.
 ‘แม่ เมื่อตอนที่แม่ปลุกข้าวนั้นฝนตกหนักมัย’

(97)เกียะ : *lus hab kuas ob nub kws naag tu zog*
 ตก มาก ออก. 2 วัน ออก. ฝน หยุด
 ‘ฝนตกหนักแต่หยุดตก 2 วัน’

(98)ภุซงค้ : *naag ham le tu zog*
 ฝน ออก. หยุด
 ‘ฝนเลยหยุด’

(99)เกียะ : *ham le tu zog, naag hlub: le, naag lus hab kuas*
 ออก. หยุด ฝน หนัก ออก ฝน ตก มาก ออก.
tsis muaj dej tsaab tsws le
 ป. มี น้ำ ท่วม ออก.
 ‘(ฝน) ก็เลยหยุด ฝนตกหนัก แต่ไม่มีน้ำท่วม’

(100)ภุซงค้ : *tsis muaj le hom nam*
 ป. มี ออก. ถ. แม่
 ‘ไม่มีหรือแม่’

(101)เกียะ : *tsis muaj lem*
 ป. มี ออก.
 ‘ไม่มี’

(มพ.กท.)

จากบทสนทนาข้างต้น เราจะเห็นว่า le ที่ปรากฏใน (96)-(101) ปรากฏในตำแหน่งต่างกัน คือ ปรากฏทั้งต้นและท้ายถ้อยคำ เมื่อพิจารณา le ในตำแหน่งลงท้าย (96) และ (99)-(101) ก็จะเห็นว่า le ยังมีหน้าที่ที่ต่างกันออกไปอีกใน (96) ผู้พูดต้องการทราบว่าฝนตกหนักหรือไม่ le เน้นเจตนาถามของผู้พูด ใน (98) และ (99) อนุภาค le ปรากฏร่วมกับ ham เป็น ham le มีหน้าที่เชื่อมความทำให้เหตุการณ์ที่เล่าต่อเนื่องกัน อนุภาค kuas และ kws ใน (97) เป็นอนุภาคเชื่อมความ โดย kuas ‘แต่’ เชื่อมความที่แสดงความขัดแย้งกัน ส่วน kws ‘ที่’ เป็นอนุภาคที่เชื่อมอนุพจน์หลัก ob nub กับอนุพจน์รอง naag tu zog เข้าด้วยกัน สำหรับถ้อยคำ (98) เป็นถ้อยคำที่กล่าวซ้ำความเดิมที่นางเกียะกล่าวถึงแล้วใน (97) โดยภุขงค์ใช้อนุภาค ham le เชื่อมความ ส่วนใน (99) นางเกียะซ้ำความเดิมที่ภุขงค์ได้กล่าวไปแล้วใน (98) อีกครั้งเพื่อที่เธอจะได้เล่าเรื่องต่อไปได้ การซ้ำความเดิมเป็นการเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่ได้เล่าไปแล้วกับสิ่งที่จะเล่าต่อไปให้เกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้นอนุภาคที่ใช้เชื่อมความ ham le จึงเข้ามามีบทบาท คือ ทำให้การเล่าเรื่องในการสนทนาคำเนินต่อไปได้และทำให้เหตุการณ์ที่เล่าเกี่ยวเนื่องกัน

เราอาจตีความได้ว่าการที่ภุขงค์กล่าวถ้อยคำ (98) ก็เพื่อช่วยให้การสนทนาระหว่างเขากับแม่ดำเนินต่อไปโดยไม่หยุดชะงัก (เนื่องจากผู้วิจัยนั่งสังเกตการสนทนาอยู่ด้วยและเป็นคนแปลกหน้าสำหรับแม่ของภุขงค์) สำหรับถ้อยคำ (99) นางเกียะกล่าวถึงฝนตกว่าตกหนักโดยการลากเสียงยาวที่ hlub ‘หนัก’ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำ ‘หนัก’ นอกจากนี้นางเกียะยังเสริมความด้วยการเพิ่ม le ลงไปในถ้อยคำ เพื่อยืนยันว่าฝนตกหนักมากจริงๆ เช่นเดียวกับการใช้ le ในตำแหน่งสุดท้ายก็เพื่อยืนยันอีกว่าถึงฝนตกหนักแต่ก็ไม่มีน้ำท่วม ซึ่งสร้างความประหลาดใจให้กับภุขงค์มากว่าเหตุใดฝนตกหนักแต่ไม่มีน้ำท่วม (เนื่องจากทุกปีที่ผ่านมาจะมีน้ำท่วมในเวลาเดียวกันนี้) เขาแสดงความประหลาดใจโดยการถามย้ำว่าไม่มีน้ำท่วมหรือ อนุภาค le ใน (100) ยืนยันเจตนาถามของภุขงค์ว่าต้องการคำตอบจริงๆ

น่าสังเกตว่า le ใน (96) และ (100) ปรากฏในประโยคคำถามทั้งคู่ การปรากฏเช่นนี้อาจตีความได้ว่า le แสดงความสงสัยและประหลาดใจของผู้พูดและเน้นเจตนาถามของผู้พูดไปด้วย (ซึ่งจะเห็นได้ชัดใน (100) ที่ le ปรากฏกับการถามเพื่อยืนยัน) ส่วนอนุภาคลงท้าย lem ที่ปรากฏใน (101) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นรูปแปรหนึ่งของ le และมักปรากฏในประโยคตอบรับยืนยัน

ตัวอย่าง (96)-(101) แสดงให้เห็นว่าอนุภาค le และรูปอื่นๆของ le เช่น ham le และ lem ปรากฏทั้งในตำแหน่งท้ายถ้อยคำและตำแหน่งอื่น le ที่ปรากฏท้ายถ้อยคำมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสื่ออารมณ์ต่างๆ ดังจะเห็นได้ใน (96) และ (100) ที่เน้นย้ำข้อความที่แสดงการถามหรือใน (99) ที่ le เน้นย้ำข้อความดังกล่าวเพื่อบอกว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและเพื่อเน้นย้ำการ

ปฏิเสฐ ตัวอย่าง (100) เป็นประโยคคำถาม เราจะเห็นว่าอนุภาค *le* ไม่ได้อยู่ที่ท้ายถ้อยคำแต่อยู่หน้าอนุภาคแสดงคำถาม นอกจากนี้ อนุภาค *le* ยังปรากฏในตำแหน่งอื่น เช่น (98)-(99) ที่ *ham le* ปรากฏในตำแหน่งระหว่างประธานและกริยาของประโยค สังเกตว่า *le* หรือรูปอื่นๆของ *le* ที่ปรากฏหน้ากริยาหลักไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมแต่กลับมีหน้าที่เชื่อมความ ดังนั้นเราจะเห็นว่านอกจาก *le* จะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมเมื่อปรากฏท้ายถ้อยคำแล้ว *le* ยังเป็นสิ่งที่ใช้เชื่อมความในภาษานี้เมื่อปรากฏในตำแหน่งต้นประโยค

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้อนุภาค *le* ในชีวิตประจำวันของชาวม้งเขียวซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่า *le* มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมต่างๆ โดยมีผลในการเสริมความหมายให้กับวัจนกรรมนั้นๆ จากการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า *le* เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมต่างๆดังนี้ การห้าม การเชิญชวน การถาม การปฏิเสธ การขอโทษ การขอบคุณ การตำหนิ การวิจารณ์หรือการแสดงความคิดเห็น และการแสดงความรู้สึก อย่างไรก็ตาม หลังจากทำการวิจัยและจากการยืนยันของผู้บอกภาษาและผู้ช่วยทางด้านภาษา ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่า *le* เป็นอนุภาคที่ปรากฏได้กับทุกวัจนกรรม ไม่จำกัดเฉพาะวัจนกรรมที่ได้กล่าวถึงข้างต้นซึ่งเป็นเพียงตัวอย่างการใช้ของ *le* ที่พบในการเก็บข้อมูลเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากทำวิจัยแล้วผู้วิจัยจึงได้ตระหนักว่า วัจนกรรม กับ ทักษณคติแตกต่างกัน วัจนกรรม คือ ถ้อยคำทุกถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวออกมาที่แสดงหรือแฝงเจตนาของผู้พูด ทักษณคติ คือ ท่าทีของผู้พูด จะเห็นได้ว่าทัศนคติเป็นคำศัพท์ที่มีความหมายกว้างมาก ท่าทีของผู้พูด หมายถึงอะไรก็ได้ตั้งแต่ ความคิด ความเชื่อ ความมั่นใจ ความแน่ใจ ไปจนถึงความไม่มั่นใจ ความไม่แน่ใจ แต่วัจนกรรม คือ เจตนาของผู้พูด เช่น การขอบคุณ การตำหนิ การห้าม การแสดงความรู้สึก ฯลฯ การแสดงทัศนคติ ก็นับเป็นวัจนกรรมแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตาม อนุภาค *le* ที่ลงท้ายจึงไม่เกี่ยวข้องกับการแสดงทัศนคติ แต่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาการปรากฏร่วมกันระหว่างอนุภาค *le* กับอนุภาคลงท้ายอื่นๆโดยเน้นศึกษาดำเนินการปรากฏร่วมกันเป็นสำคัญ และผู้วิจัยยังได้ศึกษาและรวบรวมรูปแบบของอนุภาค *le* โดยมุ่งค้นหาลักษณะและหน้าที่การใช้ของรูปแบบ ทั้งนี้ไม่ศึกษากระบวนการทางเสียงที่ก่อให้เกิดรูปแบบ ในตอนท้าย ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์อนุภาคว่า *le* มีหน้าที่และรูปแบบอะไรบ้าง โดยจะเปรียบเทียบกับไลแมน (Lyman, 1974)

4.1 หน้าที่ในการเสริมความหมายให้กับวัจนกรรมของ le

หน้าที่ของ le เมื่อปรากฏในตำแหน่งท้ายถ้อยคำที่พบในการวิจัยนี้ คือ เน้นย้ำข้อความในถ้อยคำที่สื่อวัจนกรรมต่างๆ การเน้นย้ำไม่ได้ทำเพียงเพื่อบอกว่าข้อความนั้นสำคัญ หรือข้อความนั้นเป็นเช่นนั้นจริงๆ หรือข้อความที่บอกเล่านั้นเกิดขึ้นจริง หลายต่อหลายครั้งการบอกเล่ามีเจตนาอื่นๆแอบแฝง เช่น การเชิญชวน การห้าม การต่อว่าหรือตำหนิ การเรียกความสนใจ (เกิดขึ้นบ่อยมากในกรณีที่ผู้พูดใช้ le กับการแสดงความรู้สึก เช่น ความรู้สึกเจ็บ หรือเมื่อลูกซึ่งเป็นเด็กเล็กๆ ใช้นุภาคนี้กับแม่) การขอโทษ การขอบคุณ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า le ในตำแหน่งท้ายถ้อยคำคือ สิ่งที่เพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำ ทำให้วัจนกรรมที่ถ้อยคำนั้นแสดงเด่นชัดขึ้น เท่าที่ผู้วิจัยพบ le เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมต่างๆ ต่อไปนี้

4.1.1 การห้าม

เมื่อผู้พูดต้องการห้ามผู้ฟังไม่ให้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด le เข้ามามีบทบาทในสถานการณ์เช่นนี้โดยเน้นเจตนาห้ามของผู้พูดให้รุนแรงขึ้น ในตัวอย่างที่นำเสนอจะเห็นว่า le ไม่ได้เน้นการห้าม แต่ le เน้นย้ำข้อมูลที่แสดงโดยข้อความที่ผู้พูดกล่าวเพื่อเสริมการห้าม ซึ่งอาจฟังเป็นคำขู่หากอยู่ในบริบทอื่นแต่เมื่ออยู่ในบริบทของการห้าม ข้อมูลที่มี le เน้นย้ำนี้แสดงการห้ามแบบอ้อม ทำให้ถ้อยคำที่ใช้ห้ามมีน้ำหนักมากขึ้น ดังตัวอย่าง (102)-(105)

บ่ายวันหนึ่ง เด็กหญิงจิ้ง ลูกสาวของกู วิ่งเล่นกับเพื่อนๆ ของเธอที่บริเวณหน้าบ้านซึ่งมีรถจักรยานยนต์เก่าคันหนึ่งจอดพิงไว้ที่เสาด้านบ้าน พวกเด็กๆ ขวบกันปั่นรถจักรยานยนต์เล่น กูซึ่งนั่งคุยอยู่ในบ้านหันมาเห็นพอดี จึงร้องห้ามลูกสาวที่กำลังปั่นรถจักรยานยนต์อยู่ว่า

(102) กู : tsis poob tes tsis zoo kauj le

ป. ตก อก. ป. สวย อก.

‘อย่า ตกแล้วไม่สวย’

กูห้ามลูกสาวด้วยคำว่า tsis ‘อย่า’ แล้วตามด้วยถ้อยคำที่ใช้เสริมการห้าม จะเห็นว่าถ้อยคำ (102) แสดงเจตนาห้ามของกูอย่างเห็นได้ชัด กูใช้ le เพื่อเน้นเจตนาห้ามให้มากขึ้นจริงๆ แล้ว le ในถ้อยคำนี้ไม่ได้เน้นคำห้าม ‘อย่า’ แต่เน้นข้อมูลว่า ‘ตกแล้วไม่สวย’ ข้อมูลที่เน้นย้ำนี้

ทำให้วัจนกรรมห้ามที่แสดงโดย (102) มีความรุนแรงมากขึ้นจนลูกสาวของคูเล็กปีนรถจักรยานยนต์ทันที ผู้วิจัยเห็นว่า คูกล่าว ‘ตกแล้วไม่สวย’ แล้วได้ผลกว่าการกล่าวห้ามที่ตรงตัวเพียงอย่างเดียว

ค่าวันหนึ่ง ในขณะที่ภุขงค์กำลังทำอาหาร ฆงหลานชายอายุ 8 ขวบยื่นคูภุขงค์ทำอาหาร ฆงชวนภุขงค์คุยถึงเรื่องการไปเที่ยวงานปีใหม่ในคืนนี้หลังจากทานข้าวเย็นแล้ว ฆงถามน้ำชายว่า

(103) ฆง : klaab kuam ib plag kuv moog hab ov

น้ำ ชน. ประเดี้ยว 1-อ ไป ด้วย อภ.
‘น้ำแก้ว เดี้ยวผมไปด้วย’

(104) ภุขงค์: txhob txhob pob tsi pub moog le os

อย่า อย่า ชน ป. ให้ ไป อภ. อภ.
‘อย่าชน (ชน)ไม่ให้ไป’

ใน (103) ฆงขอร้องน้ำชายให้พาตนไปเที่ยวด้วย ฆงใช้อุณภาค ov ลงท้ายซึ่งไลแมน (Lyman, 1974) กล่าวว่า อุณภาคนี้ใช้เพื่อแสดงความสุภาพเมื่อใช้พูดกับเด็ก อย่างไรก็ตามจากการใช้ของฆงแสดงว่าอุณภาค ov ไม่จำกัดการใช้เฉพาะผู้ใหญ่ใช้พูดกับเด็กเพียงฝ่ายเดียวแต่เด็กนำมาใช้กับผู้ใหญ่ได้เช่นกัน สำหรับอุณภาค os ใน (104) ไลแมนเห็นว่าเป็นอุณภาคที่ใช้ตอบรับ เนื่องจาก ov และ os ปรากฏในถ้อยคำที่เกิดเป็นคู่ติดกันเช่นนี้เราอาจสันนิษฐานได้ว่าอุณภาคทั้งสองน่าจะมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ใน (103) อุณภาค ov แสดงการขอร้อง และใน (103) อุณภาค os ใช้ตอบรับต่อการขอร้อง

ใน (103) ฆงแสดงการขอร้องอย่างสุภาพเพื่อขอให้น้ำชายของตนพาไปเที่ยวด้วย ส่วน (104) เป็นถ้อยคำที่ภุขงค์หรือน้ำแก้วตอบหลานชาย โดยมีเจตนาห้ามหลานชายชนซึ่งเป็นง่อนไขที่เด็กชายฆงจะได้ไปเที่ยว หรือหากเด็กชายฆงชนเขาก็จะอดไปเที่ยว ในทำนองเดียวกับ (102) le ในถ้อยคำนี้เน้นข้อมูลว่า ‘ชนไม่ให้ไป’ ซึ่งฟังเป็นการขู่ได้ แต่ในบริบทนี้ผู้พูดกล่าว (104) โดยมีเจตนาห้าม อุณภาค le เน้นย้ำข้อความและทำให้การห้ามเห็นเด่นชัดขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่า หากภุขงค์ห้ามหลานชายด้วยถ้อยคำ ‘อย่าชน’ เพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ผล แต่การขู่หลานชายว่าถ้าชนไม่ให้ไปเที่ยว เป็นการห้ามที่ได้ผลกว่าคำห้าม ‘อย่า’ เพียงคำเดียว

เราจะเห็นว่า ถ้อยคำที่เสริมเข้ามาเน้นวัจนกรรมของผู้พูดได้มากกว่าถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมโดยตรง อนุภาค *le* ที่เพิ่มเข้ามาก็ยิ่งเสริมน้ำหนักของวัจนกรรมให้รุนแรงยิ่งขึ้น

ตัวอย่างการใช้ *le* กับการห้ามข้างต้น ทำให้เราเห็นว่า *le* มีหน้าที่เพิ่มน้ำหนักในการห้ามเท่านั้น ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้วิจัยว่ามีการใช้ *le* เพื่อลดน้ำหนักการห้ามแต่อย่างใด และเมื่อเปรียบเทียบการใช้ *le* ในภาษาม้งกับ นะ ในภาษาไทยในสถานการณ์การห้าม เช่น “อย่าชน ถ้าชนไม่ให้ไปนะ” เราจะเห็นว่าทั้งสองคำมีการใช้เหมือนกัน แต่ นะ ใช้เน้นคำห้ามได้ เช่น อย่านะ แต่ผู้วิจัยไม่พบการใช้ *le* ที่เน้นคำห้ามแบบนี้ นอกจากนี้ (104) เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า *le* ปรากฏร่วมกับอนุภาคลงท้ายอื่นๆ ได้

4.1.2 การเชิญชวน

เมื่อผู้พูดต้องการเชิญชวนให้ผู้ฟังทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด *le* เข้าามีบทบาทโดยการเพิ่มน้ำหนักการเชิญชวน ในทำนองเดียวกับการห้าม *le* ไม่ได้เน้นคำเชิญชวนแต่เน้นข้อความที่ผู้พูดกล่าวเสริมขึ้นเพื่อใช้เชิญชวน ข้อความนี้อาจฟังเป็นคำขู่หรือคำชมในบริบทอื่นๆ แต่ในบริบทของการเชิญชวนนี้ ข้อความที่มี *le* เน้นย้ำทำให้การเชิญชวนมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง (105)-(107)

ในตอนเช้าวันหนึ่ง ขณะที่หมีกำลังรับประทานอาหารเช้ากับครอบครัวพวกญาติผู้หญิงได้เข้ามาหาหมีในบ้าน เมื่อเธอเห็นดังนั้นเธอก็กล่าวกับญาติว่า

(105) หมี : *noj tas cam te mej tshaib tshaib plaab le*
กิน จริง ไม่อย่างนั้น 2-พ หิว หิว ท้อง ออก.
'กินจริงๆ(มากๆ) ไม่อย่างนั้นพวกเธอจะหิวมาก'

ใน (105) หมีเชิญชวนญาติให้ทานอาหารโดยกล่าวว่า 'กินมากๆ' และกล่าวว่า 'ไม่อย่างนั้นพวกเธอจะหิวมาก' *le* ในถ้อยคำนี้เน้นหิวไม่ได้เน้นกินข้าว การกล่าวว่าไม่อย่างนั้นพวกเธอจะหิวมากอาจฟังเป็นคำขู่ก็ได้แต่เมื่อปรากฏใน (105) *le* ทำให้ข้อความดังกล่าวมีน้ำหนักของการเชิญชวนมากขึ้น ตัวอย่าง (105) เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ออนุภาคนี้กับเงื่อนไขทางสังคมม้ง ตัวอย่างนี้แสดงสภาพอย่างหนึ่งของคนม้งซึ่งคล้ายคลึงกับคนไทย กล่าวคือ หากมีแขกมาเยือนในขณะที่เจ้าของบ้านกำลังทานอาหาร เจ้าของ

บ้านจะแสดงความสุขภาพโดยการเชิญแขกผู้หนึ่งให้ทานอาหารร่วมกัน หากเจ้าของบ้านนั่งเงียบเป็นการแสดงความไม่สุภาพต่อแขกผู้หนึ่ง

ในตอนค่ำวันหนึ่ง ระหว่างที่กำลังอุ่นอาหาร หมีน่าปิ้ง (ขนมมั่งชนิดหนึ่ง) มาผิงไฟเมื่อขนมสุกเธอและภุขงค์แบ่งกันรับประทาน ภุขงค์สนทนากับหมิขณะทานขนมเมื่อทั้งสองหันมาเห็นเด็กหญิงบลา ลูกสาวของหมิที่อยู่บริเวณนั้น ทั้งสองจึงกล่าวชักชวนบล่าว่า

(106) ภุขงค์ : noj paav

กิน ชณ.

‘กินขนมปิ้ง’

(107) หมิ : qaab qaab le

อร่อย อร่อย อภ.

‘อร่อย’

เมื่อเรากล่าวว่าอะไรอร่อย เราอาจต้องการที่จะเอาใจผู้ฟังที่เป็นคนให้ขนม ชื่นชมผู้ฟังที่เป็นคนทำขนมหรืออาจจะต้องการบอกผู้พูดเป็นนัยๆว่าเราต้องการขนมนั้นอีก การตีความว่าถ้อยคำใดแสดงวิจนกรรมใดไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องอาศัยบริบทของถ้อยคำในขณะนั้นและเงื่อนไขทางสังคมที่เป็นเรื่องของแต่ละวัฒนธรรม ใน (106) ภุขงค์กล่าวชักชวนหลานสาวให้ทานขนม ใน (107) หมิกกล่าวเสริมว่าอร่อยมาก le เน้นข้อความที่ว่า ขนมที่พูดถึงกินอร่อย หากดูโดยผิวเผินอาจจะตีความว่าผู้พูดใช้ le เพื่อยืนยันว่าขนมนี้อร่อย แต่ในทางปฏิบัติผู้พูดไม่ได้เพียงแคื่อยืนยันแต่มีจุดประสงค์ที่จะเชิญชวนให้ผู้ฟังรับประทานขนม ถ้อยคำ (107) นี้จึงเป็นการเสริมถ้อยคำ (106) ที่เป็นการเชิญชวนเช่นกัน อนุภาค le ใน (107) เป็นการเสริมน้ำหนักของการบอกว่าอร่อยเป็นการเชิญแบบอ้อมๆ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี บลาตอบรับการเชิญชวนด้วยการส่ายหน้าแสดงการปฏิเสธ ไม่ทานขนมที่แม่และน้าชายเชิญชวน

สำหรับการเชิญชวนนี้ ผู้พูดมีเจตนาเชิญชวนให้ผู้ฟังคล้อยตามเพื่อทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น ชวนทานข้าว ชวนทานขนม เป็นต้น จากตัวอย่างสรุปได้ว่า le ไม่ได้เน้นการชวนโดยตรงในทำนองเดียวกับที่ le ไม่ได้เน้นการห้ามโดยตรง แต่เมื่อใช้ขยายคุณศัพท์ หรือขยายข้อความ le เสริมความหมายของคุณศัพท์หรือข้อความนั้นให้เด่นชัดขึ้น ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการห้ามหรือเชิญชวนได้

ผลของการเชิญชวนขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเงื่อนไขทางสังคม โดยเฉพาะลักษณะหนึ่งของคนม้งคือไม่นิยมปฏิเสธโดยทันที ดังเช่น ผู้ฟังที่เป็นแขกตอบรับการเชิญชวนของเจ้าของบ้านใน (105) เพื่อไม่ให้เจ้าของบ้านเสียหน้าและเพื่อรักษาความสุภาพ แต่ผู้ฟังปฏิเสธการชวนใน (106)-(107) เนื่องจากผู้ฟังเป็นเด็กและเป็นลูกคนเล็กที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้พูด เราจะเห็นว่า การใช้ *le* กับ การเชิญชวนช่วยทำให้การเชิญชวนมีน้ำหนักมากขึ้น เมื่อนึกถึงภาษาไทยเราก็จะนึกถึงอนุภาค เออะ ที่ใช้กับการเชิญชวนเช่นเดียวกัน เช่น กินข้าวเออะ หรือ ไปกินเออะ หรือ อนุภาคนะ และ สิ เช่น “อร่อยนะ กินสิ” เป็นต้น

4.1.3 การถาม

อนุภาค *le* เน้นย้ำข้อความในประโยคคำถาม ถ้อยคำที่ปรากฏในรูปประโยคคำถามนี้แบ่งเป็น คำถามทั่วไป ได้แก่ แบบถามข้อมูล ดังตัวอย่าง (108) ซึ่งพบรูปแปร *lej* และแบบตอบรับ-ปฏิเสธ ดังตัวอย่าง (109)-(110) และคำถามแบบตอบรับ-ยืนยัน ดังตัวอย่าง (112), (114)

ไลแมน (Lyman, 1974) กล่าวว่าอนุภาคที่ใช้เน้นคำถาม คือ *lej* ดัง (108)

(108) --- : koj moog hov twg lej

2-อ ไป ที่ไหน ออก.

‘คุณไปที่ไหน’

(Lyman, 1974)

ไลแมนกล่าวว่า *lej* เป็นอนุภาคที่เน้นหรือเสริมน้ำหนักให้แก่คำถามที่นำมาข้างหน้า ผู้วิจัยเห็นว่า *lej* เป็นรูปแปรหนึ่งของ *le* ซึ่งจะเห็นได้จากการใช้ใน (108) ทั้ง *lej* และ *le* ใช้ในประโยคคำถามเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยไม่มั่นใจว่า *lej* เน้นคำถามเพื่อแสดงความสงสัย หรือเพื่อเรียกร้องคำตอบจากผู้ฟัง

ตัวอย่าง (109) เป็นตอนหนึ่งของการสนทนาที่ภูซงค์ถามถึงตอนที่มารดากับครอบครัวอพยพมาอยู่ที่จังหวัดน่านว่า

(109) ภูซงค์ : nam thaum hov mej nyob ntawm hov puas ntev le

แม่ เวลา นั้น 2-พ อยู่ ที่ นั้น ถ. นาน ออก.

‘เมื่อก่อนนั้นพวกแม่อยู่ที่นั่นนานมากหรือเปล่า’

(มพ.กท.)

le ใน (109) ยืนยันเจตนาถามของผู้พูดในถ้อยคำนี้ แต่ผู้ฟังคือแม่ของผู้พูดหนึ่งเงียบไม่ตอบคำถาม ผู้วิจัยเชื่อว่า le ที่ปรากฏในถ้อยคำที่ใช้ถามน่าจะมีผลในการเรียกร้องคำตอบจากผู้ฟัง ตัวอย่าง (110)-(111) แสดงให้เห็นว่าผู้ฟังตอบคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ เหมือนกับ (112) ที่ผู้ฟังตอบคำถามแบบตอบรับยืนยัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ที่ le เน้นข้อความในการถามเพื่อเรียกคำตอบจากผู้ฟัง

น่าสังเกตว่า lej และ le ใช้ในประโยคคำถามที่แตกต่างกัน lej ใช้กับคำถามแบบถามข้อมูล le ใช้กับคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ แต่ตัวอย่างที่ยกมานี้น้อยเกินกว่าจะสรุปได้ว่า le กับ lej ใช้กับประโยคคำถามต่างชนิดกัน

ตัวอย่าง (110)-(111) เป็นตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำเสนอแล้วในตอนต้น เป็นส่วนหนึ่งของการสนทนาระหว่างภุขงค์และแม่ของเขาโดยมีผู้วิจัยนั่งฟังอยู่ด้วย ภุขงค์ถามแม่ของเขาว่า

(110)96 ภุขงค์ : nam thaum mej cog hov naag lus lus le hom
แม่ เวลา 2-อ ปลูก นั้น ฝน ตก ตก อก. ถ.
'แม่ เมื่อตอนที่แม่ปลูกข้าวนั้นฝนตกหนักมากมัย'

(111)97 เกียะ : lus hab kuas ob nub kws naag tu zog
มา มาก อก. 2 วัน อก. ฝน หยุต
'ฝนตกหนักแต่หยุตตก 2 วัน'

le ใน (110) เน้นข้อความในประโยคคำถามเช่นเดียวกับ (109) แต่ทั้งสองถ้อยคำต่างกันที่ผู้ฟังในสถานการณ์นี้ตอบคำถาม ตัวอย่าง (110) ที่ยกมาก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นคำตอบของผู้ฟัง เราจะเห็นว่าถึงแม้ไม่มี le ใน (110) ถ้อยคำนี้ก็แสดงการถามเหมือนกัน แต่ le ที่เพิ่มเข้ามาเน้นเจตนาถามของผู้พูดว่าผู้พูดถามจริงๆหรือต้องการคำตอบจริงๆ

ตัวอย่าง (112)-(113) เป็นตัวอย่างที่ต่อจากบทสนทนา (110)-(111)

(112)100 ภุขงค์ : tsis muaj le hom nam
ป. มี อก. ถ. แม่
'ไม่มีหรือแม่'

(113)101 เกียะ : tsis muaj lem

ป. มี อภ.

‘ไม่มี’

le ใน (112) ยืนยันการถามของผู้พูดซึ่งเราจะเห็นว่า (113) เป็นคำตอบของผู้ฟังที่มีรูปแปร lem ลงท้ายเพื่อยืนยันคำตอบให้หนักแน่น le ในตัวอย่างนี้เน้นคำถามของผู้พูดว่าผู้พูดอยากรู้คำตอบจริงๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่แม่ของเขาพูดก่อนหน้านี้เป็นสิ่งที่เขาไม่เชื่อจึงต้องถามยืนยัน

ตัวอย่าง (114) นำมาจากการสนทนาระหว่างวันทนีและรวีวรรณ ถ้อยคำที่นำมาก่อนหน้านี้ (114) เป็นถ้อยคำที่รวีวรรณถามวันทนีว่าทำไมกระโปรงเธอยาวจัง วันทนีไม่ตอบแต่กล่าวว่า

(114) วันทนี : ntev kaws le os

ยาว มาก อภ. ถ.

‘ยาวมากหรือ’

(114) เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดถามย้ำเพื่อยืนยันความเห็นของผู้ฟังที่ถามว่าทำไมกระโปรงยาว le ใน (114) เน้นว่าผู้พูดถามจริงๆ เพื่อเรียกร้องคำตอบจากผู้ฟัง แต่ผู้ฟังในตัวอย่างนี้ไม่ตอบคำถาม การนิ่งเงียบไม่ตอบคำถามอาจหมายถึงสิ่งต่างๆ ได้หลายอย่าง ตั้งแต่ ‘ไม่ได้ยินคำถาม’ ไม่ต้องการตอบ หรือนิ่งเงียบเนื่องจากยอมรับหรือเห็นด้วยกับสิ่งที่ถาม

เราจะเห็นว่า le ปรากฏกับประโยคคำถามทุกชนิดเพื่อเน้นเจตนาถามของผู้พูด ต่างกับ mas ที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในบทที่ 3 ว่าปรากฏท้ายประโยคคำถามที่ลี (Li, 1990) กล่าวว่า เป็นคำถามที่ผู้พูดผู้ฟังทราบว่ามีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องถามแน่ๆ mas จึงไม่ได้เน้นย้ำการถามเหมือน le แต่แสดงว่าเป็นคำถามที่ทั้งผู้พูดผู้ฟังคาดว่าจะเกิดขึ้น

4.1.4 การปฏิเสธ

ผู้วิจัยจำแนกถ้อยคำประเภทนี้ออกจาก 4.1.1 ซึ่งเป็นถ้อยคำบอกเล่า-ปฏิเสธที่ใช้ในการห้าม เนื่องจากถ้อยคำที่จัดให้อยู่ในกลุ่มนี้เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดใช้แสดงการปฏิเสธ เช่น ใช้ในการตอบคำถาม

คำวันหนึ่ง ขณะที่หมีและเบ้ากำลังรับประทานข้าว บลา ลูกสาวคนเล็กของหมีปีนขึ้นไปบนโต๊ะกินข้าว หมีพูดกับลูกสาวว่า

(115) หมี : koj puas noj mov lawm
 2-อ ถ. กิน ข้าว กล.สบ.
 'ลูกกินข้าวอีกหรือเปล่า'

(116) บลา : tsi noj le lawm
 ป. กิน อก. กล.สบ.
 'ไม่กินอีกแล้ว'

ใน (115) หมีถามลูกสาวว่า ลูกจะกินข้าวอีกหรือเปล่า บลาตอบว่าไม่กินอีกแล้ว เนื่องจากเธอกินข้าวอิ่มแล้ว (116) เป็นถ้อยคำที่ตอบปฏิเสธประโยคคำถามที่แสดงโดย (115) le ใน (116) ยืนยันเจตนาปฏิเสธของบล่าว่า ไม่กินจริงๆ ตัวอย่าง (116) มีลักษณะต่างออกไปจากตัวอย่างอื่นเนื่องจากมีอนุภาคบอกการณั้ลักษณะต่อท้าย ใน 4.2 ผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่าเมื่อ le ปรากฏร่วมกับอนุภาคลงท้ายอื่นๆ le ปรากฏในลำดับแรก

การใช้ le ของบล่าแสดงให้เห็นว่าไม่เฉพาะผู้ใหญ่ที่ใช้ le ในการปฏิเสธเด็กก็ใช้เช่นกันและเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าเด็กเรียนรู้ที่จะใช้อนุภาคได้อย่างไร นอกจาก le จะใช้นั้นการปฏิเสธแล้ว mas ที่กล่าวถึงในบทที่ 3 ก็ใช้นั้นการปฏิเสธเช่นกัน

4.1.5 การขอโทษ

เมื่อ le ปรากฏท้ายถ้อยคำที่เป็นการบอกเล่าข้อมูลแต่ผู้พูดมีเจตนาขอโทษแฝงอยู่ le เน้นข้อความเพื่อทำให้การขอโทษเด่นชัดขึ้น

ในตอนบ่ายวันหนึ่ง ผู้หญิงม้งกลุ่มหนึ่งกำลังนั่งสนทนากันพร้อมกับเลี้ยงลูกไปด้วย ในระหว่างนั้น เด็กชายชาติชายอายุ 2 ขวบร้องไห้และเดินเข้าไปหานางโง่ที่กำลังให้นมลูกอยู่ เพราะคิดว่าเป็นแม่ของตน เขาทำให้ลูกของโง่ตกใจร้องไห้จ้า นางเหล่าแม่ของเขาเห็นดังนั้นจึงรีบมาอุ้มลูกชายออกไป และกล่าวว่าเขาจำแม่ของตนเองไม่ได้จึงเดินไปหาแม่ของคนอื่นแทน นางเหล่ากล่าวว่า

(117) เหล่า : nws tsi paub tas nws nam le

3-อ ป. รู้ อภ. 3-อ แม่ อภ.

‘เขาไม่รู้ว่าเป็นแม่ของเขา’

เมื่อดูโดยผิวเผินจะเห็นว่าผู้พูดกล่าว (117) โดยไม่เจาะจงผู้ฟัง ผู้พูดอาจเพียงแค่ว่าบอกเล่าข้อมูลเท่านั้น แต่ถ้อยคำ (117) เป็นข้อมูลที่บอกสาเหตุที่ลูกชายของผู้พูดทำอย่างนั้น แต่เมื่อพิจารณาบริบทของสถานการณ์นี้ เราจะเห็นว่าผู้พูดกล่าวถ้อยคำนี้โดยมีเจตนาขอโทษแฝงอยู่ le ใน (117) เน้นย้ำข้อมูลดังกล่าวเพื่อขอโทษผู้ฟังทางอ้อม อย่างไรก็ตาม เราอาจตีความว่า (117) เป็นแค่การบอกข้อมูลเท่านั้นก็ได้

4.1.6 การขอบคุณ

เมื่อ le ปรากฏท้ายถ้อยคำที่บอกขอบคุณ le ไม่ได้เน้นคำขอบคุณแต่ le เน้นข้อความที่บอกข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อบอกว่าผู้พูดสำนึกในบุญคุณของผู้ฟังจริงๆ

ในสถานการณ์ที่ผู้ฟังมาช่วยทำอะไรให้ก็ตาม เช่น การแลกแรงหักข้าวโพด หลังจากหักเสร็จ วีระพงษ์ เจ้าของข้าวโพดจะกล่าวกับเพื่อนผู้มาช่วยว่า

(118) วีระพงษ์ : ua raug ntau peb yuav tsi nov qaab koj txaj tsheg hlo le

ขอบคุณ มาก 2-พ จะ ป. ลืม 2-อ บุญคุณ นี้ อภ.

‘ขอบคุณมาก พวกเราจะไม่ลืมบุญคุณครั้งนี้’

(119) เพื่อน : tsi ua caag nuav yog kev sws paab xwb

ป. ทำอะไร,ทำไม นี้ คือ ทาง ช่วย เท่านั้น

‘ไม่เป็นไร นี่คือการช่วยเหลือกันเท่านั้น’

สถานการณ์และถ้อยคำดังกล่าวเป็นการสมมติ ซึ่งเป็นการยกตัวอย่างของวีระพงษ์ ภาษาที่ใช้ค่อนข้างเป็นทางการไม่เหมือนการสนทนาจริงในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม (118) เป็นถ้อยคำแสดงการขอบคุณผู้มาช่วยทำงานให้ le ใน (118) เน้นข้อความที่เสริมเข้ามา ซึ่งมีผลในการเน้นความรู้สึกขอบคุณ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณผู้พูดรู้สึกขอบคุณจริงๆ ไม่ใช่เป็นเพียงการกล่าวตามมารยาทเท่านั้น

4.1.7 การตำหนิ

อนุภาค *le* เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมนี้โดยย้ำเน้นข้อความในถ้อยคำที่แสดงการตำหนิ ทั้งในการตำหนิแบบวัจนกรรมตรง ดังตัวอย่าง (120)-(125) และตำหนิแบบวัจนกรรมอ้อม ดังตัวอย่าง (126)-(131) การตำหนิแบบวัจนกรรมตรงมีความรุนแรงของวัจนกรรมมากกว่าแบบวัจนกรรมอ้อม นอกจากนี้การพิจารณาน้ำเสียงของผู้พูดก็บอกได้ว่าเป็นการตำหนิแบบใด เช่น การใช้เสียงคังหรือการใช้น้ำเสียงที่แสดงอารมณ์โมโหหรือโกรธมักปรากฏกับการตำหนิแบบวัจนกรรมตรง ส่วนในการตำหนิแบบวัจนกรรมอ้อม ผู้ตำหนิมักจะใช้น้ำเสียงราบเรียบและอาจใช้ประโยคปฏิเสธหรือประโยคคำถามที่มีคำว่า *ทำไม*

บายวันหนึ่ง ผู้วิจัยนำขนมมาแจกให้เด็กๆ เสียง ลูกชายคนกลางของหมีเป็นคนเดียวที่อยู่บ้าน ผู้วิจัยจึงให้ขนมทั้งหมดแก่เสียงและบอกว่าให้แบ่งให้น้องสาวด้วย เมื่อปลากลับเข้ามาในบ้านเห็นพี่ชายมีขนมจึงร้องไห้เพราะต้องการขนม ผู้วิจัยจึงบอกเสียงให้แบ่งขนมให้น้อง เสียงหยิบขนมให้ปลาล้างหนึ่งชิ้น อย่างไรก็ตามปลาไม่พอใจต้องการมากกว่านี้ เบ้าซึ่งเป็นน้องสาวของหมีนั่งอยู่กับผู้วิจัยเห็นหลานสาวเป็นเช่นนั้น จึงพูดขึ้นว่า

(120) เบ้า : nplas koj noj luj kaws le :

ชฉ. 2-อ กิน ใหญ่ จัง ออก.

'ปลาล่า เธอกินเยอะจัง'

ใน (120) เบ้าตำหนิหลานสาว จากรูปประโยคจะเห็นได้ว่าเป็นการตำหนิตรงๆ อนุภาค *le* ที่ลงท้ายย้ำเน้นว่าปลากินเยอะเพื่อสื่อการตำหนิ นอกจากนี้ความยาวของเสียง *le* แสดงว่าเบ้าต้องการเน้นย้ำ *le* มากเป็นพิเศษ ในที่นี้เธอรำคาญและตำหนิปลาล่าที่ไม่รู้จักพอ *le* ใน (120) จึงแสดงความรำคาญไปด้วยในเวลาเดียวกัน เทอด ชวนคงชู (Chuenkongchoo, 1956) กล่าวถึงความยาวของเสียงในอนุภาคลงท้ายว่า มักจะใช้เพิ่มการเน้นย้ำถ้อยคำให้หนักแน่นเป็นพิเศษในถ้อยคำที่สามารถใช้อนุภาคเสียงสั้นได้ในบริบทอื่น สถานการณ์ที่ทำให้ผู้พูดลากเสียงยาวที่อนุภาคลงท้าย ได้แก่ สถานการณ์ที่แสดงการยืนยันหรือแสดงความตั้งใจของผู้พูด สถานการณ์ที่แสดงความรำคาญของผู้พูดหรือเมื่อผู้พูดรู้สึกโกรธ เช่นเดียวกับการลากเสียงยาวที่อนุภาค *le* ของเบ้า ซึ่งแสดงความรำคาญออกมาอย่างชัดเจน

ในตอนค่ำที่บ้านของหมี (พี่สาวของภูซงค์) หลังจากทานอาหารเย็นแล้วในขณะที่นาง
 ชั่วแม่สามมี และนายจ้อป้อ พ่อสามมีของหมีกำลังสนทนากัน เด็กหญิงมอ ลูกสาวคนเล็กของทั้งสอง
 วิ่งเล่นไปมาในบ้านกับลูกชายของหมีทำให้นางชั่วรำคาญ นางชั่วตำหนิลูกสาวด้วยเสียงดั่งว่า

(121) ชั่ว : mog puab tsi zoo le

ชฉ. 3-พ ป. คี อภ.

‘พวกของมอไม่ดี’

เมื่อนางชั่วกล่าวถ้อยคำ (121) จบเด็กหญิงมอหยุดวิ่งเล่นและขึ้นไปนอนเล่นและทำ
 การบ้านบนเตียงทันที ส่วนเส็งลูกชายของหมีก็เลิกวิ่งเล่นทันที จากถ้อยคำดังกล่าวแสดงให้เห็น
 เห็นว่าผู้พูดมีเจตนาตำหนิ นอกจากนี้ยังใช้เสียงดั่งจึงทำให้เด็กหญิงมอทราบว่แม่กำลังดุเธอและ
 เส็ง การใช้ le ในถ้อยคำนี้จึงเห็นได้ชัดว่าเพื่อเพิ่มน้ำหนักหรือนั่นการตำหนิของผู้พูดให้รุนแรง
 ขึ้นจนมีผลต่อผู้ฟังโดยทันทีที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนี้

บทสนทนาต่อไปนี้เกิดขึ้นระหว่างเด็กชายหวางและนางกู มารดาของเขา เวลาของ
 การสนทนาเกิดขึ้นในช่วงวันปีใหม่ของชาวม้งที่หมู่บ้านเจดีย์โคะ ซึ่งตรงกับต้นเดือนมกราคม
 ในเวลานั้นกูได้เชิญญาติพี่น้องมาทานอาหารที่บ้าน ทุกคนรับประทานอาหารร่วมกัน ยกเว้นเด็ก
 ชายหวาง กูได้ตักอาหารให้หวางนั่งทานอีกที่หนึ่ง ทานได้สักครู่เด็กชายหวางเดินมาหาแม่ของ
 เขาและกล่าวว่า

(122) หวาง : noj mov nre dej

กิน ข้าว ใส น้ำ

‘กินข้าวใส่น้ำ’

(123) กู : tsis zoo le:

ป. คี อภ.

‘ไม่ดี’

กูอธิบายว่าลูกชายร้องจะทานข้าวอีก ในขณะที่ของเดิมยังทานไม่หมดแต่จะให้เธอดัก
 ข้าวให้ใหม่ กูตำหนิลูกชายว่าการทำอย่างนี้เป็นสิ่งไม่ดี ถึงแม้จะตำหนิลูกชายแต่กูก็ดักข้าวให้ลูก

ชายอีกครั้ง ผู้พูดใช้อนุภาค *le* เพื่อเพิ่มน้ำหนักการตำหนิให้มากขึ้นประกอบกับการลากเสียงยาวที่อนุภาค *le* เป็นการเน้นย้ำ *le* อีกทีหนึ่ง

ในตอนเที่ยง ภูเชิญพวกญาติและเพื่อนมารับประทานอาหาร ในขณะที่ภูกำลังสาละวนกับการตัดอาหารให้แขก ปั้ง เพื่อนคนหนึ่งของภูรอจนข้าวอยู่แต่ยังไม่ได้อ่านข้าวสักที เธอจึงพูดว่า

(124) ปั้ง : *tsis has mov rau kuv le*

ป. ตัก ข้าว ให้ 1-อ อภ.

‘ไม่ตักข้าวให้ฉัน’

(125) ภู : *ib plas le has*

ประเดี้ยว อภ. ตัก

‘ประเดี้ยวจึงตัก’

ปั้งกล่าว (124) เพื่อบอกให้ภูตักข้าวให้ตนเสียทีหลังจากรอมานานแล้ว ถ้อยคำ (124) เป็นวัจนกรรมที่แสดงการตำหนิ เนื่องจากปั้งมาเป็นแขกของภู แต่ภูยังไม่บริการเพื่อน *le* ในที่นี้เพิ่มน้ำหนักการตำหนิให้มากขึ้น เมื่อภูได้ยินเช่นนั้นจึงตอบว่าประเดี้ยวจะตักให้เนื่องจากเธอกำลังตักข้าวให้คนอื่นอยู่ *le* ใน (125) ไม่ได้ปรากฏในตำแหน่งลงท้ายแต่ปรากฏอยู่หน้าคำกริยาหลัก จึงทำหน้าที่เชื่อมความระหว่าง *ib plas* ‘ประเดี้ยว’ กับ *has* ‘ตัก’ เข้าด้วยกัน การเชื่อมความในลักษณะนี้ไม่พบบ่อยเนื่องจากโดยปกติแล้ว *le* เชื่อมอนุพากย์เข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตาม เราจะเห็นว่า *le* ในตัวอย่างนี้บอกลำดับเวลา ผู้พูดต้องการบอกว่าตักข้าวให้คนอื่นก่อนจึงตักให้ผู้ฟัง

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงการตำหนิแบบวัจนกรรมอ้อมที่มีอนุภาค *le* ลงท้าย ถ้อยคำ (126) เป็นส่วนหนึ่งของการสนทนาระหว่างภุซงค์และเด็กชายเส็ง หลานชาย เส็งเป็นลูกชายของพี่สาวของภุซงค์ เขาสังเกตเห็นว่าเส็งของหลานชายสกปรกเลอะเทอะ ภุซงค์ถามหลานชายว่า

(126) ภุซงค์ : *miv xeev ua le caag koj lub tsho qam kaws le*

เด็ก เส็ง ทำ อภ. อะไร,ทำไม 2-อ ลณ. เส็ง สกปรก จัง อภ.

‘ลูกเส็ง ทำไมเส็งสกปรกจัง’

ภุขงค์สังเกตเห็นเสื้อของหลานชายสกปรกเลอะเทอะ ซึ่งเป็นเรื่องปกติของเด็กๆที่เล่นซุกซนจนขมุกขมอมไปทั้งตัว อีกทั้งอากาศหนาวจึงไม่อาบน้ำบ่อย เสื้อผ้าที่ใส่ก็มักจะใส่ซ้ำชุดเดิม เสื้อไม่ตอบคำถามแต่นิ่งเงียบ เมื่อคุณเินๆ le อาจเป็นอนุภาคท้ายถ้อยคำที่ใช้พูดกับเด็กเพื่อแสดงความเอ็นดู แต่เมื่อพิจารณาดูให้ดีๆจะเห็นว่าภุขงค์ต้องการตำหนิหลานชาย เขาเลือกใช้ประโยคคำถามแทนการตำหนิ le เน้นว่าทำไมเสื้อสกปรกเพื่อบอกการตำหนิให้เห็นชัดขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อพิสูจน์อีกประการหนึ่งที่แสดงว่า (126) เป็นวัจนกรรมที่แสดงการตำหนิ ก็คือ ในถ้อยคำที่เกิดเป็นคู่คิดกันเช่นการถาม-ตอบผู้พูดและผู้ฟังจะผลัดเปลี่ยนกันพูด กรณีที่ถ้อยคำที่ควรจะเกิดเป็นคู่คิดกันเช่นนี้ไม่ได้รับความร่วมมือจากคู่ร่วมสนทนา เช่น ปรากฏแต่คำถามไม่มีคำตอบ อาจสันนิษฐานได้ว่าผู้พูดไม่ต้องการตอบคำถามหรืออีกเหตุผลหนึ่งก็คือผู้ฟังทราบเจตนาว่าผู้พูดไม่ได้ถามแต่ต้องการตำหนิแทน ดังเช่นสิ่งที่ไม่ตอบคำถามแต่นิ่งเงียบ ไม่ใช่เพราะไม่อยากจะตอบแต่สิ่งทราบดีว่าถ้อยคำที่นำชายของคนได้กล่าวออกมา ไม่ใช่คำถามแต่เป็นการตำหนิ

วันหนึ่ง รวีวรรณชวนเพื่อนๆไปทานข้าวที่บ้าน เพื่อนของเธอตกลงจะไปทานข้าวที่บ้านแต่ปรากฏว่าเมื่อถึงเวลาจริงๆไม่มีใครไป วันต่อมา รวีวรรณพบวันทนีย์ เพื่อนคนหนึ่งที่ถูกชวนไปทานข้าวที่บ้าน รวีวรรณจึงถามว่า

(127) รวีวรรณ : ua caag tsi moog noj mov tom peb tsev le
 ทำอะไร,ทำไม ป. ไป กิน ข้าว ที่ 1-พ บ้าน ออก.
 'ทำไมไม่ไปกินข้าวที่บ้านเรา'

(128) วันทนีย์ : tsi kws le
 ป. ว่าง ออก.
 'ไม่ว่าง'

เมื่อพิจารณา (127) ซึ่งอยู่ในรูปคำถามจะเห็นว่ารวีวรรณถามเพื่อนถึงเหตุที่ไม่ไปทานข้าวที่บ้าน โดยแฝงเจตนาตำหนิเพื่อนที่รับปากว่าจะไปแต่ก็ไม่ไป รวีวรรณใช้ประโยคคำถามเช่นเดียวกับ (126) เป็นการตำหนิแบบอ้อม เพื่อไม่ให้ผู้ฟังที่เป็นเพื่อนรู้สึกเสียหน้า le ใน (127) เน้นข้อความว่าไม่ไปกินข้าวเพื่อบอกให้ผู้ฟังทราบถึงเจตนาตำหนิ ส่วนวันทนีย์ก็กล่าว (128) เพื่อบอกเหตุผลที่ไม่สามารถไปทานข้าวได้เนื่องจากเธอไม่ว่าง le ที่ใช้ใน (128) ก็เพื่อนเน้นการยืนยันข้อความที่ว่าเธอไม่ว่างจะเห็นว่า le ใน (128) ใช้เน้นการปฏิเสธในการตอบคำถามซึ่งจัดอยู่ใน 4.1.4

ในบ่ายวันหนึ่งที่ยังมีงานปีใหม่อู่ หวาง ลูกชายของคูร้องไห้งอแงอยากให้แม่พาไป
เที่ยวเล่นที่งาน ในขณะที่คูกำลังจัดโต๊ะให้พวกญาติที่เชิญมาทานอาหาร คูตำหนิและดุลูกชาย
หลายคำแต่หวางไม่ฟังและยังร้องโยเยอยู่ คูกล่าวกับลูกชายว่า

(129) คู : koj tsi pub peb noj mov le los

2-อ ป. ให้ 1-พ กิน ข้าว ออก ถ.

‘ลูกไม่ให้พวกเรากินข้าวหรือ’

คูกล่าว (129) เพื่อตำหนิลูกชายที่ร้องไห้งอแงไม่เกรงใจพวกญาติที่มาทานอาหาร
และรบกวนเธอไม่ให้ทานอาหารพร้อมกับญาติ คูใช้ประโยคคำถามที่แฝงเจตนาตำหนิ le เน้น
ข้อความโน (129) เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณตำหนิมากขึ้น

ตอนเช้าของอีกวันหนึ่ง ที่บ้านของคุณ เด็กชายหวางและเส็งทะเลาะกันเรื่องแย่งขนม
เนื่องจากหวางได้รับขนมที่ผู้วิจัยให้แต่ทำตก เส็งเห็นเข้าจึงวิ่งมาหยิบไป คูซึ่งกำลังอุ่นอาหาร
อยู่ใกล้ๆกันนั้นบอกเส็งให้กินขนมให้หวางแต่เส็งไม่กิน หวางไม่พอใจวิ่งเข้าไปตอยเส็งก่อนทั้งที่
หวางอายุน้อยกว่าและตัวเล็กกว่าเส็งมาก คูเห็นดังนั้นจึงดุหวางด้วยความโมโหและใช้เสียงดังว่า

(130) คู : xaj ua luɰ le hom

ซ่า ทำเป็น โหญ่ ออก. ถ.

‘ซ่ามากขนาดนี้หรือ’

ถ้อยคำที่คูกล่าวอยู่ในรูปของคำถาม แต่มีเจตนาตำหนิลูกชาย ถึงแม้ (130) จะปรากฏ
ในรูปคำถาม แต่จากน้ำเสียงของผู้พูดทำให้ทราบได้ว่าเป็นการตำหนิแบบรุนแรง การใช้อนุภาค
le เน้นการตำหนิให้รุนแรงยิ่งขึ้น xaj ในตัวอย่างนี้เป็นคำยืมมาจากคำว่า “ซ่า” ในภาษาไทย

ในตอนสายวันหนึ่ง วีระพงษ์ เด็กหนุ่มอายุ 20 ปี กลับเข้าบ้านเขาเห็น เด็กหญิงใหม่
น้องสาวฝึกกระต่ายเล่น เขาตำหนิน้องสาวอายุ 8 ขวบด้วยน้ำเสียงโมโหว่า

(131) วีระพงษ์ : mais koj muab dua le nuav le

ซม. 2-อ เอา นึก ออก. นี้ ออก.

‘ใหม่เธอเอา(กระต่าย)นึกอย่างไร(หรือ)’

วีระพงษ์ดำเนินน้องสาวที่เอากระดาษมาฉีกเล่น โดยใช้รูปประโยคที่ดูเหมือนเป็นการถามแต่จริงๆแล้วเขามีเจตนาดำเนินน้องสาว เมื่อวีระพงษ์พูดเช่นนี้ น้องสาวของเขาไม่ตอบแต่วิ่งหนีออกไป พฤติกรรมของใหม่น้องสาวของเขาที่รีบวิ่งหนีออกไปเพราะกลัวว่าพี่ชายจะทำโทษเธอยิ่งทำให้เห็นว่าถ้อยคำ (131) เป็นถ้อยคำที่แสดงว่าวีระพงษ์ดำเนินน้องสาวของเขาอย่างเห็นได้ชัดและเป็นการดำเนินที่รุนแรงเนื่องจากน้องสาวรีบวิ่งหนีออกไปทันทีเนื่องจาก le ใน (131) เน้นว่ากระดาษถูกนำมาฉีกเล่นแต่แฝงเจตนาดำเนินของผู้พูด

จากตัวอย่าง le ที่ปรากฏท้ายถ้อยคำดำเนินทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้พูดใช้อนุภาค le เพื่อเน้นข้อความที่ใช้ในการดำเนิน ทำให้การดำเนินรุนแรงขึ้นจนผู้ฟังรับรู้ได้

4.1.8 การวิจารณ์หรือการแสดงความคิดเห็น

le เน้นย้ำข้อความในถ้อยคำที่วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นเฉยๆ ดังเช่น (132),(134) หรือเพื่อดูว่าผู้ฟังจะเห็นด้วยหรือไม่ ดังเช่น (135)-(137) หรือวิจารณ์เพื่อแสดงความประหลาดใจ ดังเช่น (138)-(139)

รวีวรรณ เด็กสาวอายุ 18 ปี สนทนากับเพื่อนในขณะที่เธอและเพื่อนจะออกไปเที่ยวงานปีใหม่ เธอและวันทนีย์ เพื่อนของเธอแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า รวีวรรณสังเกตเห็นว่ากระโปรงของเพื่อนยาวเกินไป เธอจึงกล่าวว่า

(132)รวีวรรณ : koj daim tab   ua caag   ntev kaws le
2-อ ลณ. กระโปรง ทำ อะไร,ทำไม ยาว จัง ออก.
'ทำไมกระโปรงเธอยาวจัง'

(133)114 วันทนีย์ : ntev kaws le os
ยาว มาก ออก. ถ.
'ยาวมากหรือ'

ถ้อยคำที่รวีวรรณกล่าวเป็นรูปประโยคคำถาม แต่รวีวรรณไม่ได้ดำเนินวันทนีย์เพื่อนของเธอเหมือนใน (127) เนื่องจากวันทนีย์ไม่ได้ทำผิด คำถามของรวีวรรณเป็นการแสดงความเห็นต่อความยาวของกระโปรงเท่านั้น ซึ่งเราเห็นได้จากการที่วันทนีย์ไม่รู้สึกรังเกียจแต่ถามย้ำเพื่อยืนยันความเห็นของรวีวรรณ อนุภาค le ใน (132) เน้นข้อความที่แสดงความคิดเห็นของรวีวรรณ

แต่ le ใน (133) ยืนยันเจตนาถามของวันทนีย์ นำสังเกตว่า le ใน (133) กับ le ใน (96) และ (100) ปรากฏในประโยคคำถามตอบรับ-ปฏิเสธเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยไม่มีประโยคคำตอบของ (133) เนื่องจากวีวรรณไม่ตอบคำถามแต่หากคำตอบเป็นแบบตอบรับยืนยัน ผู้วิจัยก็สันนิษฐานว่าน่าจะมีอนุภาค lem ปรากฏในประโยคตอบรับยืนยันด้วย เช่นเดียวกับคู่ถาม-ตอบ (100)-(101) ซึ่งอาจจะทำให้เราสรุปได้ว่าอนุภาค le กับ lem จะปรากฏเป็นคู่ในประโยคถามเพื่อยืนยันและประโยคตอบรับยืนยัน ตามลำดับ

นอกจากนี้ นำสังเกตว่าเหตุที่ lem สามารถปรากฏกับประโยคตอบรับยืนยันได้นั้น อาจเป็นเพราะลักษณะทางเสียง คือ การลงเสียงหนักที่ลำคอ เป็นการเพิ่มความหนักแน่นให้กับประโยคตอบรับยืนยัน

ในตอนหนึ่งของการสนทนาระหว่างกลุ่มผู้หญิง ประเด็นในการสนทนามักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติของเด็กๆ ลูกหลานของผู้ร่วมสนทนา เมื่อสนทนาเกี่ยวกับเรื่องความดีของเด็กๆ เชะ ผู้ร่วมสนทนาคนหนึ่งได้ให้ความเห็นถึงหลานของตนว่าคือเหมือนหวางลูกชายของกู ถ้าคือหรือองแงแล้วจะไม่ยอมให้เธอไปไหนหรือทำอะไรได้เลย เชะพูดว่า

(134) เชะ : tsi pub qaij hov twg le
ป. ให้ หัน ที่ ไหน ออก.
'ไม่ให้ (เรา) ไปที่ไหน'

ชะอธิบายว่าเมื่อพวกเขาเด็กๆ ร้องไห้แงแงจะไม่ยอมให้แม่ไปไหนเลยและแม่ต้องตามใจเสมอ ใน (134) เชะเห็นด้วยกับผู้อื่นที่สนทนาถึงเรื่องนี้ เธอใช้ le เพื่อเน้นย้ำข้อความที่ว่าหลานไม่ให้ไปไหน le เน้นการปฏิเสธที่เป็นความเห็นของผู้พูด

ในตอนเช้าวันหนึ่ง กูและว้าง สนทนากันถึงเรื่องภาพยนตร์ที่ฉายในงานปีใหม่ที่จัดขึ้นที่สนามกลางหมู่บ้านเมื่อคืนก่อน

(135) ว้าง : yog peb saib video tes mooj kaws le
ถ้า 1-พ ดู วิดีโอ ออก. สนุก มาก ออก.
'ถ้าพวกเราดูวิดีโอคงสนุกมาก'

(136) กู : tsi paub le tes

ป. รู้ อภ. อภ

yog hov tes saib video zoo saib hlau le

ถ้า นั้น อภ. ดู วีดีโอ ดี ดู กว่า อภ.

‘ไม่รู้ ถ้า(รู้)อย่างนั้น ดูวีดีโอดีกว่า’

กูและว้างไม่ทราบว่าด้านนอกบริเวณงานมีวิดีโอฉายหนัง ที่มีการพากย์เป็นภาษาม้ง ถ้าทราบพวกเขาจะได้ออกมาดูด้านนอกและไม่ต้องเสียเงินค่าชม ส่วนภาพยนตร์กลางแจ้งที่ฉายในบริเวณงานซึ่งเก็บเงินค่าชมนั้นเป็นภาพยนตร์ที่พากย์ไทย ทั้งสองรู้สึกไม่สนุกเพราะดูไม่ค่อยรู้เรื่อง เมื่อถึงตอนเช้าพวกเขาจึงมาสนทนากันถึงเหตุการณ์เมื่อคืน (135) เป็นความเห็นของว้างที่มีต่อการดูหนังเมื่อคืนก่อน อนุภาค le ที่ลงท้าย (135) แสดงความเห็นของว้างเพื่อดูว่าคุณจะเห็นด้วยหรือไม่ เราทราบว่ากูเห็นด้วยกับว้าง เมื่อพิจารณาถ้อยคำ (136) ซึ่งเป็นเหตุผลของกูที่สนับสนุนความเห็นของว้าง อนุภาค le ในตำแหน่งแรกยืนยันว่าเธอไม่รู้ว่ามีกรฉายวิดีโอเป็นหน้าที่ซึ่งจัดอยู่ในการปฏิเสธ ส่วน le ในตำแหน่งที่สองแสดงความเห็นของกู ถ้อยคำ (136) จึงเป็นถ้อยคำที่แสดงว่ากูเห็นด้วยกับว้างนั่นเอง

ตัวอย่าง (137) เป็นตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาจากบทที่ 3 ซึ่งแสดงการใช้ le เพื่อย้ำเน้นความคิดเห็นของผู้พูดเพื่อแสดงว่าเห็นด้วยกับผู้ฟัง

(137) ก : Yeah, cable ntau dlhau nas.

ใช่ เคเบิล มาก มาก อภ.

I mean saib tsi tau ntawv le os

1-อ หมายความว่า ดู ป. ได้ หนังสือ อภ. อภ.

‘ใช่ มีเคเบิลมากเกินไป (ไม่ดี) ฉันอ่านหนังสือไม่ได้’ (Li, 1990)

ผู้พูดและผู้ฟังใน (137) เป็นนักเรียนที่กำลังสนทนากันเรื่องจะมีโทรทัศน์ดีหรือไม่ ถ้ามีผู้พูด (ก) จะไม่รับเคเบิลทีวี ผู้พูด (ข) แสดงความเห็นตรงกันโดยให้เหตุผลว่าจะทำให้พวกเขาไม่สนใจอ่านหนังสือ ผู้พูด (ก) เห็นด้วยแต่เกรงว่าความเห็นของเขาจะตรงเกินไป เขาจึงใช้อนุภาค nas ลงท้ายประโยคเพื่อลดน้ำหนักการบอกเล่าความคิดเห็นของตน ในขณะที่ le ในถ้อยคำที่สองเน้นย้ำความเห็นของผู้พูดคนเดียวกันว่าเขาเห็นด้วยกับ (ข) ที่จะไม่ได้อ่านหนังสือ os เป็นอนุภาคที่เน้นย้ำอนุภาค le อีกทีหนึ่ง

ตัวอย่าง (137) เป็นตัวอย่างที่มีลักษณะน่าสนใจมาก คือ ทำให้เราเห็นว่าในภาษา นี้ นอกจากจะมีอนุภาคที่ใช้เพิ่มน้ำหนักเช่น *le* แล้ว ยังมีอนุภาคที่ใช้ลดน้ำหนัก เช่น *nas* อีกด้วย นอกจากนี้เรายังได้เห็นการใช้อนุภาคที่ทำหน้าที่ลดน้ำหนักและเพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำปรากฏในบริบทเดียวกัน

ในตอนบ่ายวันหนึ่ง กุซงค์เห็นบล่า หลานสาวกำลังรับประทานข้าว เขากล่าวกับบล่า ว่า

(138) กุซงค์ : *noj mov luj kaws le*
กิน ข้าว ใหญ่ จัง ออก.
'กินข้าวเยอะจัง'

ถ้อยคำ (138) เป็นการแสดงความเห็นของกุซงค์ที่มีต่อการรับประทานข้าวของหลานสาว เราจะเห็นว่า (138) เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นเท่านั้น กุซงค์ไม่มีเจตนาตำหนิหลานสาว เนื่องจากการที่บล่ารับประทานเก่งไม่ใช่สิ่งที่น่าตำหนิ (138) เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดวิจารย์ และ *le* เน้นความประหลาดใจของผู้พูด ในขณะที่เดียวกันหากกล่าวถ้อยคำนี้กับผู้ใหญ่ด้วยกัน ผู้ฟังอาจโกรธเอาได้ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ฟัง(ผู้ใหญ่)ไม่ปรารถนาจะฟังและกลายเป็นความไม่สุภาพซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นเพราะความหมายของถ้อยคำที่แสดงความไม่สุภาพ การกล่าวว่า 'กินข้าวเยอะจัง' อาจหมายถึงว่าผู้ฟังเป็นคนตะกละหรือรับประทานจุ ในกรณีเช่นนี้ผู้พูดที่กล่าวถ้อยคำดังกล่าวกับผู้ฟังที่เป็นผู้ใหญ่หรือคนที่อายุเท่ากันอาจทำให้ผู้ฟังเข้าใจว่าเป็นการตำหนิก็ได้

ในการทักทายคนรู้จักที่ไม่ได้พบกันนาน แล้วเขามีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจนผู้พูดรู้สึกแปลกใจเช่น อ้วนขึ้น ผอมลง ดำขึ้นหรือขาวขึ้นเป็นต้น ผู้พูดก็มักจะกล่าวคำทักทายโดยอยู่ในรูปคำถามซึ่งอ้างถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้ฟัง ดังเช่น มาลาทักกุซงค์ที่ไม่ได้พบกันนานแล้ว

(139) มาลา : *ua caag nws nua koj tsog kaws le*
ทำ อะไร,ทำไม เดียวนี้ 2-อ อ้วน จัง ออก.
'ทำไมเดี๋ยวนี้เธออ้วนจัง'

le ใน (139) เน้นถ้อยคำที่เป็นความเห็นของผู้พูดที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้ฟัง ตัวอย่างนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับ (138) เนื่องจากความอ้วนไม่ใช่สิ่งที่น่าตำหนิ (139) จึงไม่ได้แสดงการตำหนิแต่แสดงความรู้สึกประหลาดใจของผู้พูด *le* เน้นความประหลาดใจ

ในบางครั้งเด็กก็ใช้อนุภาค *le* เพื่อแสดงความเห็นเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ในเช้าวันหนึ่งที่บ้านของหมี ในขณะที่หมีกำลังทำอาหาร ส่วนลูกๆของเธอวิ่งเล่นไปมาจู่ๆเด็กชายเส็งซึ่งกำลังวิ่งเล่นอยู่ถูดกางเกงออกแล้ววิ่งมาหาหมีแล้วพูดว่า

(140) เส็ง : *qam qam le*
 สกปรก สกปรก อภ.
 ‘สกปรก’

เส็งกล่าวถ้อยคำนี้เนื่องจากรู้สึกประหลาดใจ เส็งกล่าว (140) โดยมี *le* ลงท้ายเพื่อเน้นความรู้สึกประหลาดใจที่เห็นกางเกงของตนสกปรกมาก

4.1.9 การแสดงความรู้สึก

เมื่อ *le* ปรากฏท้ายถ้อยคำที่ผู้พูดแสดงความรู้สึก หรือท้ายถ้อยคำที่เด็กใช้อนุภาคนี้กับผู้ใหญ่ ผู้พูดมีเจตนาเพื่อเน้นความรู้สึกเพียงอย่างเดียว แต่หลายครั้งที่ผู้พูดเน้นความรู้สึก โดยมีเจตนาเพื่อเรียกความสนใจจากผู้ฟังหรือให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ ผลของการแสดงความรู้สึกแบบนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะที่พูด หากมีการตอบสนองจากผู้ฟังแสดงว่าผู้พูดประสบความสำเร็จในการเรียกร้องให้ผู้ฟังกระทำสิ่งต่างๆ แต่หากผู้ฟังไม่ตอบสนองเกิดจากหลายสาเหตุ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น หรือเนื่องจากผู้ฟังไม่ทราบเจตนาของผู้พูด หรือผู้ฟังทราบเจตนาของผู้พูดแต่ไม่ต้องการตอบสนอง

ตอนบ่ายวันหนึ่ง ชั่วซึ่งเป็นย่าของบล่า ชักถามบล่าว่าจะแต่งชุดม้งไปเที่ยวหรือไม่ บล่าตอบว่าไม่แต่ง ชั่วถามต่อว่าไม่ไปสนามกลางของหมู่บ้านเพื่อไปโยนลูกช่วงหรือ บล่าตอบว่าไปมาแล้วและกล่าวเสริมอีกว่า

(141) บล่า : *tsus pob hab le*
 โยน ลูกช่วง ด้วย อภ.
 ‘โยนลูกช่วงด้วย’

นอกจากจะไปเที่ยวที่สนามกลางที่จัดงานปีใหม่มาแล้ว บล่าบอกย่าของเธอว่า เธอยังได้โยนลูกช่วงอีกด้วย ไม่ได้ไปเดินเที่ยวเพียงอย่างเดียว *le* ใน (141) เน้นว่าเธอได้โยนลูกช่วง

จริงๆเพื่ออวดค่า บลาารู้สึกภูมิใจที่ได้เล่นโยนลูกช่วงเนื่องจากสามารถเล่นแบบผู้ใหญ่ได้ le ใน (141) เน้นย้ำข้อความดังกล่าวเพื่อเน้นว่าได้โยนลูกช่วงจริงๆและเน้นเพื่อแสดงความภูมิใจของผู้พูด

ในเวลากลางวันของช่วงวันปีใหม่ ชาวเมืองจะแต่งชุดมั่งสวยงามทั้งชายและหญิง เพื่อไปเล่นโยนลูกช่วง และเพื่ออวดความสวยงามของเครื่องแต่งกาย เด็กผู้หญิงหรือหญิงสาวบางคน จะสวมรองเท้านสูงหรือรองเท้าคู่ใหม่ที่สุด ตอนหนึ่งของการเที่ยวชมงาน มาลาเพื่อนคนหนึ่ง ของภุขงค์สวมรองเท้ามีส้นและมีสายรัดข้อเท้า เธอพูดขึ้นมาลอยๆในระหว่างที่เดินไปกับภุขงค์ และผู้วิจัยเพื่อกลับบ้านว่า

(142) มาลา : mob kua taw kaws le
 เจ็บ เท้า จัง ออก.
 ‘เจ็บเท้าจัง’

(142) เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดแสดงความรู้สึกเจ็บ เมื่อดูเผินๆเราอาจไม่เห็นว่าเป็น le แสดงความรู้สึกที่มีผลให้มีการกระทำตามมาหาก (142) เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวขึ้นมาลอยๆเมื่ออยู่ตามลำพัง แต่เมื่อเราใช้ทฤษฎีวิเคราะห์วจนกรรมมาพิจารณาถ้อยคำนี้เราจะเห็นว่า ถ้อยคำที่เป็นวจนกรรม ประกอบไปด้วยถ้อยคำที่มีความหมายและเจตนาของผู้พูด ในตัวอย่างนี้ ถ้อยคำที่มีความหมาย คือ ‘เจ็บเท้าจัง’ ส่วนเจตนาของผู้พูดคือ ต้องการให้ผู้ฟังทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ใน (142) เจตนาของผู้พูดคือ เรียกความสนใจจากผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังทำสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นได้ตั้งแต่การปลอบโยน ไปจนถึง การสนใจถามว่าทำไมจึงเจ็บหรือเจ็บมากไหม เป็นต้น ในตัวอย่างนี้ไม่มีผลของวจนกรรมซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง ซึ่งอาจตีความได้ว่าผู้พูดใช้ le เพื่อเน้นความเจ็บปวดเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้เรียกร้องความสนใจจากผู้ฟัง

ในตอนเย็นวันหนึ่ง บ้านของหมี (พี่สาวของภุขงค์) มีการเลี้ยงอาหารโดยเจ้าของบ้าน จะทำอาหารมากมายและเชิญญาติมิตรมารับประทาน ผู้คนเข้ามารับประทานอาหารในบ้านซึ่งมีขนาดเล็กทำให้ที่ทางคับแคบและมีอากาศร้อน ในระหว่างที่แขกกำลังรับประทานอาหาร นางชั่วเจ้าของบ้านซึ่งมีศักดิ์เป็นแม่สามีของหมีเดินเข้ามาในบ้านและกล่าวว่า

(143) ชั่ว : kub kub le
 ร้อน ร้อน ออก.
 ‘ร้อน’

ตัวอย่างนี้ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับ (142) ผู้พูดกล่าวว่าร้อนในขณะที่เดินเข้ามาภายในบ้านที่คนส่วนใหญ่กำลังสาละวนกับการรับประทานอาหารรวมทั้งหมี่ที่เป็นลูกสะใภ้ของผู้พูด หลังจากนั้นผู้พูดเดินเข้าไปต้มน้ำและล้างหน้า เราทราบว่าผู้พูดรู้สึกร้อนจริงๆเนื่องจากการกระทำของผู้พูดเป็นสิ่งบังบอก เมื่อคิดดีๆเราอาจเห็นว่าผู้พูดกล่าว (143) ง่ายๆ เมื่อกล่าวจบแล้วก็เดินไปทำกิจกรรมต่างๆ แต่เมื่อพิจารณาบริบทในขณะที่พูดที่มีลูกสะใภ้ของผู้พูดอยู่ในบ้าน ประกอบกับพิจารณาบริบททางสังคม ที่วัฒนธรรมมุ่งกำหนดให้ลูกสะใภ้ต้องดูแลพ่อแม่สามี ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าผู้พูดกล่าว (143) เพื่อให้ลูกสะใภ้ฟังและกระทำการต่างๆให้ เช่น ตักน้ำให้ดื่ม ฯลฯ ใน (143) เน้นความรู้สึกร้อนของผู้พูดเพื่อเรียกร้องให้มีการกระทำบางอย่างจากผู้ฟังโดยเฉพาะที่เป็นลูกสะใภ้ แต่ที่น่าสนใจคือผู้ฟังซึ่งเป็นลูกสะใภ้ไม่สนใจสิ่งที่ผู้พูดพูด เนื่องจากผู้พูดเดินไปต้มน้ำเอง

ในขณะที่พวกผู้หญิงสนทนากัน ในตอนหนึ่งนางหยั่ว ได้กล่าวถึงยายของวันทนียให้วันทนียและแม่ของเธอฟัง เธอกล่าวว่า

(144) หยั่ว : mej tug tais tsws tsog kaws le
 2-ท ลณ. ยาย ชล. อ้วน จัง อภ.
 ‘(ทำไม) ยายจ้อของพวกเธออ้วนจัง’

หลังจากกลางถ้อยคำนี้จบ ผู้คนที่อยู่ในวงสนทนาหันมาสนทนากันถึงเรื่องผู้ที่ถูกกล่าวถึงว่าอ้วน ถ้อยคำนี้เป็นถ้อยคำที่หยั่วแสดงความแปลกใจว่า ยายของวันทนียนั้นอ้วนมากจนน่าตกใจ เมื่อเธอเห็นจึงรู้สึกตกใจมาก เธอเล่าให้วันทนียฟังพร้อมกับถามไปในเวลาเดียวกันว่าเหตุใดยายจึงอ้วนมากขนาดนี้ ใน (144) ผู้พูดแสดงความประหลาดใจระคนกับความสงสัยอยากรู้ เพื่อต้องการการบอกเล่าหรือคำอธิบายจากผู้ฟัง เราจะเห็นว่าวัจนกรรมของผู้พูดมีผลต่อผู้ฟัง เนื่องจากหลังจากที่หยั่วกล่าวถ้อยคำดังกล่าวแล้ววันทนียกับแม่และคนอื่นๆหันมาพูดกันถึงเรื่องความอ้วนของยายของเธอ จากบริบทในตอนนี้แสดงว่าความสงสัยของหยั่วได้รับการสนองตอบเมื่อคนอื่นเปลี่ยนหัวข้อเรื่องมาสนทนาเรื่องนี้ le ใน (144) ก็เช่นเดียวกับ (142)-(143) ที่เน้นข้อความที่แสดงความรู้สึกสงสัยของผู้พูดเพื่อเรียกร้องคำตอบจากผู้ฟัง แต่ต่างกับ (143) ตรงที่วัจนกรรมในตัวอย่างนี้มีผลต่อผู้ฟัง

ในตอนบ่ายของวันต่อมา ภูงค์ไม่สบายจึงไปรักษาที่สถานอนามัยของหมู่บ้านมีผู้
วิจัย หมี่และเส็งไปด้วย ในระหว่างที่รอ เส็งนั่งบนตักของภูงค์ ภูงค์สังเกตเห็นว่ามีผม
หงอกบนศีรษะของเส็ง เขาจึงผมหงอกออกมาและพูดล้อเส็งว่าอายุแค่ 8 ขวบแต่มีผมหงอกแล้ว
เส็งกล่าวว่า

(145) เส็ง : taub hau muaj tsi paub hab le

หัว มี ป. รู้ ด้วย ออก.

‘หัวมี(ผมขาว)ไม่รู้ด้วย’

ใน (145) เส็งกล่าวว่าตนไม่รู้เลยว่ามีผมหงอกบนศีรษะ le ในถ้อยคำข้างต้นเน้นย้ำ
ความรู้สึกประหลาดใจของผู้พูดเพื่อเรียกความสนใจจากผู้ฟัง เห็นได้จากการที่ภูงค์เริ่มค้นมอง
หาผมหงอกเส้นต่อไปของเส็ง รวมทั้งผู้วิจัยที่นั่งอยู่ข้างๆ ก็หันไปสังเกตที่ศีรษะของเส็งเพื่อดูว่าเส็ง
มีผมหงอกจริงหรือไม่

ในขณะที่ผู้หญิงนั่งกำลังสนทนากันระหว่างญาติและเพื่อน ตอนหนึ่งของการสนทนา
วันทนีเล่าให้คนอื่นๆ ฟังถึงเรื่องที่เธอเจ็บขาเมื่อหลายวันก่อน เธอกำล่าวว่า

(146) วันทนี : ua caag kuv tshais kua taw yuav mob mob le

ทำ อะไร, ทำไม 1-อ ลม. ขา ถึง ปวด ปวด ออก.

‘ทำไมขาฉันเจ็บมาก’

วันทนีเปิดขากางเกงเพื่อตรวจดูขาของตนในขณะที่กล่าวถ้อยคำนี้ ผู้ฟังในขณะนั้น
ได้แก่ นางสาวของเธอและรวีวรรณก็ซักถามถึงสาเหตุที่เจ็บขา วันทนีเล่าว่าเธอล้มกระเป๋าวัวที่
บ้าน เธอจึงรีบกลับมาเอาและตอนออกมาจากบ้านเธอกระโดดลงบันไดขาจึงเจ็บ วันทนีแสดง
ความสงสัยว่าเหตุการณ์ข้างต้นผ่านมาหลายวันแล้ว เหตุใดขาเธอจึงไม่หายเจ็บสักที ผู้วิจัยที่นั่ง
ฟังอยู่ด้วยพูดกับเธอเป็นภาษาไทยว่าผ่านมาหลายวันแล้วเดี๋ยวก็คงจะหาย ส่วนผู้ฟังคนอื่นๆ ก็ให้
ความเห็นในทำนองเดียวกัน บ้างก็กล่าวว่าใส่ยาสิริยัง เราจะเห็นได้ว่าผู้พูดแสดงความสงสัยและ
ความรู้สึกเจ็บเพื่อเรียกให้ผู้ฟังสนใจและทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ เช่น กล่าวปลอบใจ ตามใถ้อาการ
สอบถามสาเหตุ รวมทั้งให้ความเห็นต่างๆ ไปจนถึงแนะนำให้ทายา เป็นต้น

เราจะเห็นว่าการใช้ *le* ในการเรียกความสนใจจากผู้ฟังเหมือนกับที่คูก (Cooke, 1989) กล่าวถึงอนุภาคลงท้ายในภาษาไทยว่าเกี่ยวข้องกับกรเรียกหรือการตอบสนองจากผู้ฟัง เช่น ลินะ เถอะ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบอนุภาค *le* ที่ผู้พูดใช้นั้นย้ำข้อความในการเล่าเรื่องที่แสดงความลำบากของผู้พูด ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่า *le* เกี่ยวข้องกับการขอความเห็นใจหรือทำให้สงสารหรือไม่ หรืออาจเป็นเพียงการเน้นย้ำข้อความเฉยๆ เพื่อบอกว่าเรื่องที่เล่าเป็นเรื่องจริง หรือเน้นข้อความเพื่อบอกการยืนยันของผู้พูด ผู้วิจัยจึงไม่ระบุหน้าที่ของ *le* ที่ปรากฏในตัวอย่างไม่ไปนี้ เนื่องจากตัวอย่างที่พบนี้น้อยเกินกว่าจะสรุปได้

เมื่อ *le* ปรากฏท้ายถ้อยคำที่แสดงความลำบากยากแค้นของผู้พูด ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบประโยคบอกเล่า หรือ ประโยคบอกเล่า-ปฏิเสธ การใช้ *le* นอกจากจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณค่าที่ผู้พูดเสนอหรือเล่าเกิดขึ้นจริงๆ ยังอาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกสงสารเห็นใจผู้พูด อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่สามารถจะสรุปอย่างมั่นใจได้ว่าการที่ผู้พูดเลือกใช้ *le* ในถ้อยคำเช่นนี้เป็นเพราะผู้พูดมีเจตนาที่จะขอความเห็นใจจากผู้ฟัง ตัวอย่าง (147) อาจเป็นเพียงการยืนยันสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ ไม่เกี่ยวกับการขอความเห็นใจ นั่นคือควรจัดให้อยู่ในหน้าที่ปฏิเสธ แต่ (148)-(150) เป็นตัวอย่างที่ค่อนข้างชัดเจนว่า *le* เกี่ยวข้องกับการขอความเห็นใจ

ในการสนทนาที่กรุงเทพฯ ระหว่างผู้วิจัย ภุขงค์และนางเกียะมารดาของเขา ผู้วิจัยได้ขอร้องให้เกียะเล่าประวัติภูมิหลังของตนเอง ตอนหนึ่งของการเล่าเรื่องเธอกล่าวว่า

(147) เกียะ : *thaum hov thaib kuam peb tswv*

เวลา นั้น ทหาร สั่ง 1-พ หนี

yog peb tsis tswv tes thaib yuav tuaj tua peb le

ถ้า 1-พ ป. หนี อภ. ทหาร จะ มา ฆ่า 1-พ อภ.

‘ตอนนั้นทหารสั่งพวกเราหนีถ้าพวกเราไม่หนีทหารจะมาฆ่าพวกเรา’ (มพ.ภท.)

ใน (147) เกียะเล่าถึงตอนที่เธออยู่ในประเทศลาว เมื่อตอนที่ลาวแตกทหารบอกให้พวกเธอหนี ถ้าพวกเธอไม่หนีจะถูกฆ่า *le* เน้นย้ำข้อความที่เล่า ถึงแม้ถ้อยคำนี้ยืนยันว่าสิ่งที่เล่าเกิดขึ้นจริงแต่ก็เกี่ยวเนื่องกับความยากลำบากของผู้พูด

หลังจากเล่าเหตุการณ์ตอนที่หนีออกมาจากลาวแล้ว นางเกียะเล่าย้อนไปถึงตอนที่เธอยังเด็กๆ และยังอยู่ที่ลาวว่าครอบครัวของเธอยากจน

- (148) เกียะ : *thaum nam miv miv kaiv nam tsov nyim le os*
 เวลา แม่ เด็ก เด็ก เล็ก แม่ ยากจน อภ. อภ.
 ‘ตอนแม่เด็กๆ แม่ยากจน’ (มพ.กท.)

le ใน (148) เน้นการยืนยันของผู้พูดอีกเช่นกัน le เน้นว่าแม่ยากจนมาก ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นให้ผู้วิจัยเห็นเหตุผลของการใช้อนุภาคนี้อย่างชัดเจน คือ เพื่อเรียกร้องความสงสารและเห็นใจจากผู้ฟัง ซึ่งได้แก่ผู้วิจัยและภุชงค์

ต่อมานางเกียะเล่าให้ฟังว่าเธอเป็นลูกกำพร้า พ่อแม่เสียชีวิตตั้งแต่เธอยังเด็ก เธอและพี่น้องจึงต้องไปอาศัยอยู่กับน้าชาย

- (149) เกียะ : *thaum hov nam tuag lawm nam miv miv nam moog*
 เวลา นั้น แม่ ตาย กล.สบ. แม่ เด็ก เด็ก แม่ ไป
ntxug tswv klaab nyob tsis muaj choj vuv le
 อาศัย น้าชาย อยู่ ป. มี ผ้าห่ม อภ.
 ‘ตอนนั้นแม่ (แม่ของเกียะ) ตายแล้ว (ตอน)แม่เด็กๆแม่ไปอาศัย
 น้าชายอยู่ ไม่มีผ้าห่มห่ม’ (มพ.กท.)

ใน (149) เราจะเห็นว่าผู้พูด ใช้ le เพื่อเน้นเจตนาในการปฏิเสธเช่นเดียวกับการบอกเล่าเกียะใช้ le เพื่อเน้นว่าเธอไม่มีผ้าห่มห่มเลย ตัวอย่างนี้ก็แสดงให้เห็นว่าผู้พูดใช้อนุภาค le เน้นย้ำข้อความเพื่อเน้นว่าเรื่องที่เล่าเป็นเรื่องจริง หรือเพื่อเรียกความสงสารเห็นใจจากผู้ฟัง

หลังจากนั้นเธอเล่าถึงชีวิตในปัจจุบันว่าก็ยังลำบากยากจนอยู่ ลูกที่เติบโตแล้วก็ย้ายไปอยู่ที่อื่น บางคนแยกบ้านออกไปมีครอบครัวใหม่ บางคนไปเรียนหนังสือที่อื่นเช่นภุชงค์ เธออยู่บ้านกับสามีสองคนต้องลำบากเพราะไม่มีลูกๆคอยดูแล เธอกล่าวต่อว่า

- (150) เกียะ : *nam tuab leej nyob pes tsev quab quab le*
 แม่ คนเดียว อยู่ ที่ บ้าน ร้องไห้ ร้องไห้ อภ.
tsis muaj leej twg ntxug nam nyob le
 ป. มี คน ไหน กับ แม่ อยู่ อภ.
 ‘แม่อยู่ที่บ้านคนเดียวร้องไห้ (เพราะ)ไม่มีใครอยู่กับแม่’ (มพ.กท.)

ใน (150) *le* ในตำแหน่งแรกเน้นว่าผู้พูดร้องไห้มาก และ *le* ในตำแหน่งที่สองเน้นว่าไม่มีใครอยู่กับแม่เลยเพื่อขอความเห็นใจหรือทำให้ผู้ฟังสงสาร จะเห็นว่า *le* เน้นความที่นำมาข้างหน้าไม่ว่าข้อความนั้นจะเป็นการยืนยันหรือปฏิเสธ

ตัวอย่างที่ได้ยกมาข้างต้นทั้งหมดล้วนแต่แสดงให้เห็นว่าหน้าที่หลักของ *le* คือ การเน้นย้ำข้อความทุกข้อความในถ้อยคำต่างๆที่แสดงวจนกรรม นอกจากนี้เป็นการเน้นย้ำเพื่อบอกว่าสิ่งที่เล่าเกิดขึ้นจริง และยังทำให้วจนกรรมที่แสดงโดยถ้อยคำมีน้ำหนักมากขึ้นหรือมองเห็นเด่นชัดขึ้น ด้วยเหตุนี้ *le* จึงใช้เน้นย้ำโดยทั่วไปและปรากฏได้กับทุกวจนกรรม ผู้วิจัยเชื่อว่าตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการใช้ *le* ในวจนกรรมต่างๆเท่านั้น ยังมีวจนกรรมอีกมากมายที่ไม่พบในตัวอย่างที่นำเสนอเหล่านี้ เช่น การขอร้อง การสั่ง การชม การแนะนำ และอีกหลายวจนกรรมซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า *le* สามารถใช้เน้นข้อความเพื่อเพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำได้เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้เราจึงพบ *le* ปรากฏในถ้อยคำต่างๆบ่อยมาก และ *le* ใช้กับประโยคได้เกือบทุกชนิด ตั้งแต่ ประโยคบอกเล่า ประโยคบอกเล่า-ปฏิเสธ ประโยคคำถาม ตลอดจนประโยคเงื่อนไข

ลักษณะของอนุภาค *le* นี้จึงเหมือนกับที่คุก (Cooke, 1989) กล่าวเอาไว้ว่า อนุภาคลงท้าย (ในภาษาไทย) มีหน้าที่ขยายประโยคและแสดงความหมายต่างๆกันไป โดยขึ้นกับบริบท และข้อความที่นำมาข้างหน้า นอกจากนี้อนุภาคมักปรากฏกับวจนกรรม ดังนั้นหน้าที่หลักของอนุภาคลงท้ายส่วนหนึ่งในภาษาไทยกับอนุภาคลงท้าย *le* ในภาษาม้งเขี้ยวจึงไม่แตกต่างกัน

ยิ่งไปกว่านั้น เราจะเห็นว่า *le* เป็นอนุภาคที่มีลักษณะแปลก เนื่องจากไม่มีการใช้ในวจนกรรมใดวจนกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ ผู้วิจัยเชื่อว่า *le* ใช้ได้กับทุกวจนกรรมเนื่องจาก *le* เป็นรูปแสดงที่เพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำ ไม่ใช่รูปแสดงวจนกรรมใดวจนกรรมหนึ่ง การที่ *le* ปรากฏได้กับทุกวจนกรรม เนื่องจากโดยตัวของมันเองมีหน้าที่เน้นย้ำข้อความที่ใช้ในการแสดงวจนกรรม *le* จึงเป็นอนุภาคที่ช่วยสื่อวจนกรรม

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคลงท้าย *le* เน้นความรู้สึกของผู้พูดไม่ได้แสดงความรู้สึกเหมือนบางอนุภาคในภาษาไทยแต่อย่างใด เช่นที่ อมรา ภมรบุตร (Bhamoraput, 1974) และ คุก (Cooke, 1989) พบว่า น่า แสดงความรำคาญ

ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่า *le* เป็นอนุภาคลงท้ายที่ใช้เพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำ ส่วนผลการศึกษาของดีแสดงให้เห็นว่า ในภาษาม้งเขี้ยวมีอนุภาคลงท้ายที่ใช้ลดน้ำหนักของถ้อยคำเช่น *nas* และ *mas* เราจะเห็นว่าในภาษานี้มีการใช้อนุภาคเพื่อเสริมความหมายให้กับวจนกรรมทั้งในการเพิ่มและลดน้ำหนักของถ้อยคำ และผู้วิจัยเห็นว่าเป็นไปได้ที่อนุภาคเดียวกันทำหน้าที่ทั้งเพิ่มและลดน้ำหนักของถ้อยคำ ผู้วิจัยสังเกตว่าอนุภาค *mas* ที่นำเสนอทำ

หน้าที่ทั้งสองอย่าง (คูบทที่ 3 ประกอบ) บริบทการใช้ของอนุภาคที่มีหน้าที่เช่นนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นสิ่งที่ต้องศึกษากันต่อไป

4.2 le กับ การปรากฏร่วมกับอนุภาคลงท้ายอื่นๆ

อมรา ภมรบุตร (Bhamoraput, 1972) กล่าวว่าในประโยคหนึ่งๆสามารถมีคำลงท้ายเรียงต่อกันไปได้หลายคำ คำลงท้ายที่ปรากฏร่วมกันในภาษาไทยจะมีหน้าที่เสริมความหมายของกัน คำลงท้ายที่ปรากฏในลำดับแรก มีหน้าที่เน้นหรือทำให้ความหมายของประโยค/ถ้อยคำที่มาข้างหน้าหนักแน่นยิ่งขึ้น ส่วนคำลงท้ายที่ปรากฏในลำดับที่สองหรือในลำดับต่อมาจะเน้นหรือเสริมความหมายของคำลงท้ายที่มาข้างหน้า ลักษณะเช่นนี้ก็ปรากฏในภาษาม้งเขียวเช่นเดียวกัน ในประโยค/ถ้อยคำหนึ่งสามารถมีอนุภาคลงท้ายมาเรียงต่อกันได้มากกว่าหนึ่งอนุภาค เราจะเห็นว่านอกจากจะปรากฏเพียงคำพ้องแล้ว le ยังสามารถปรากฏร่วมกับอนุภาคลงท้ายอื่นๆได้

ในตอนนี้ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่า le ที่ปรากฏร่วมกับอนุภาคลงท้ายอื่นๆมีความสัมพันธ์ทางความหมายและตำแหน่งของการปรากฏร่วมกันอย่างไร ผู้วิจัยแบ่งอนุภาคลงท้ายที่ปรากฏร่วมกับ le ออกเป็น 2 ส่วน คือ le กับอนุภาคแสดงคำถาม และ le กับอนุภาคลงท้ายอื่นๆ

4.2.1 le กับ อนุภาคแสดงคำถาม

เมื่ออนุภาค le ปรากฏร่วมกับอนุภาคแสดงคำถาม อนุภาค le จะปรากฏหน้าอนุภาคดังกล่าว อนุภาคแสดงคำถามที่ปรากฏในตัวอย่างข้อมูลที่น่าสนใจในบทนี้ ได้แก่ hom, os และ los ซึ่งเป็นอนุภาคแสดงคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างที่ le ปรากฏร่วมกับอนุภาคข้างต้นที่เคยกล่าวถึงแล้วมากล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่งในตอนนี้

(151)96 ภูซังค้ : nam thaum mej cog hov naag lus lus le hom

แม่ เวลา 2-อ ปลุก นั้น ฝน มา มา อก. ถ.

‘แม่ เมื่อตอนที่แม่ปลุกข้าวนั้นฝนตกมากมัย’

(152)114วันทนีย้ : dev kaws le os

ยาว มาก อก. ถ.

‘ยาวมากหรือ’

- (153)129 คู : koj tsi pub peb noj mov le los
 2-อ ป. ให้ 1-พ กิน ข้าว อภ. ถ.
 ‘ลูกไม่ให้พวกเรากินข้าวหรือ’

จากตัวอย่าง (151)-(153) เราจะเห็นได้ว่าเมื่อ le ปรากฏกับ hom, os และ los ที่เป็นอนุภาคแสดงคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ le จะนำหน้าอนุภาคดังกล่าว เมื่อเทียบกับภาษาไทย อมรา ภมรบุตร สรุปว่าอนุภาคเน้นย้ำ (intensifying particle) จะปรากฏเป็นลำดับแรกของการเกิดร่วมกันของคำลงท้าย ส่วนอนุภาคแสดงคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธจะปรากฏในตำแหน่งสุดท้าย ลักษณะดังกล่าวทำให้มองเห็นว่าการเรียงลำดับคำลงท้ายที่ปรากฏร่วมกันของภาษาม้งเขียวไม่แตกต่างจากภาษาไทย นั่นคือ le ซึ่งจัดว่าเป็นอนุภาคเน้นย้ำจะมาข้างหน้าอนุภาคแสดงคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธเมื่อปรากฏร่วมกันเสมอ

4.2.2 le กับ อนุภาคลงท้ายอื่นๆ

นอกเหนือจากอนุภาคแสดงคำถามแล้ว le สามารถปรากฏร่วมกับอนุภาคอื่นๆได้อีก เมื่อพิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้ เราจะเห็นว่า le เป็นอนุภาคลงท้ายที่อยู่ในลำดับแรกเมื่อมีอนุภาคลงท้ายอื่นปรากฏอยู่ด้วย ไม่ว่าอนุภาคดังกล่าวจะมีหน้าที่อย่างไรก็ตาม ตัวอย่าง (154)-(155) แสดงให้เห็นว่าอนุภาค le นำมาข้างหน้าอนุภาค os ในที่นี้ os ไม่ใช่อนุภาคแสดงคำถามดังที่ปรากฏใน (152) แต่มีความหมายในการเน้นย้ำและเป็นอนุภาคที่ช่วยเน้นและเสริมน้ำหนักของ le

- (154)104 กุซงคี่ : txhob txhob pob tsi pub moog le os
 ออย่า ออย่า ชน ป. ให้ ไป อภ. อภ.
 ‘อย่าชน (ชน)ไม่ให้ไป’

- (155)148 เกียะ : thaum nam miv miv kaiv nam tsov nyim le os
 เวลา แม่ เด็ก เด็ก เล็ก แม่ ยากจน อภ. อภ.
 ‘ตอนแม่เล็กๆแม่ยากจน’

ใน (156) อนุภาค tes ปรากฏหลังอนุภาค le เมื่อแบ่งข้อมูลดังกล่าวออกเป็นหน่วยทำนองเสียงซึ่งเป็นหน่วยที่แทนความคิดในแต่ละช่วงของผู้พูด ผู้วิจัยพบว่า tes ปรากฏในตำแหน่งที่อยู่ท้ายสุดของหน่วยทำนองเสียง (ในปริจเฉทยาวๆเช่นนิทานหรือเรื่องเล่าผู้วิจัยก็พบ tes อยู่ท้ายหน่วยทำนองเสียงบ่อยมาก) ด้วยเหตุนี้ tes จึงเป็นอนุภาคลงท้ายเช่นเดียวกัน

(156)136 ดู : tsi paub le tes.

ป. รู้ อก. อก.

yog hov tes saib vdeo zoo saib hlau le

ถ้า นั้น อก. ดู วิดีโอ ดี ดู กว่า อก.

‘ไม่รู้ ถ้า(รู้)อย่างนั้นดูวิดีโอดีกว่า’

ไลแมน (Lyman, 1974) กำหนดให้ tes เป็นรูปแปรหนึ่งของ tej ที่ใช้เน้นย้ำ และเป็นอีกรูปแปรหนึ่งของ tais ที่ใช้เชื่อมความบอกลำดับของเหตุการณ์ tes ในตำแหน่งแรกเน้นย้ำอนุภาค le อีกทีหนึ่ง ในตำแหน่งที่สอง tes เชื่อมอนุภาค ‘ถ้ารู้เช่นนั้น’ และ ‘ดูวิดีโอดีกว่า’ ให้เป็นลำดับว่า ถ้ารู้เช่นนั้นแล้วละก็ดูวิดีโอดีกว่า

อนุภาค le ในตำแหน่งแรกเน้นว่าผู้พูดไม่รู้จริงๆ ในตำแหน่งที่สอง le เน้นว่าดูวิดีโอดีกว่า สังเกตว่าในทำนองเดียวกับ os เมื่อ le ปรากฏร่วมกัน อนุภาค le นำหน้า tes

ใน (157) ก็ทำให้เราเห็นว่าเมื่อปรากฏร่วมกับอนุภาคบอกการณลักษณะ อนุภาค le จะมาข้างหน้า

(157) 116 บลา : tsi noj le lawm

ป. กิน อก. กล.สบ.

‘ไม่กินอีกแล้ว’

จากตัวอย่าง (151)-(157) เราจะเห็นว่าไม่ว่า le ปรากฏร่วมกับอนุภาคลงท้ายใดก็ตามจะอยู่ในตำแหน่งหน้าอนุภาคลงท้ายนั้นเสมอ

4.3 รูปแปรของ le

รูปภาษาที่พบว่ามีลักษณะเหมือนอนุภาค le ทุกประการยกเว้นเสียงวรรณยุกต์ได้แก่ lem lej leb และ les เราอาจสรุปได้ว่ารูปภาษาเหล่านี้คือรูปแปรของอนุภาค le อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบรูปแปรเหล่านี้ในการเก็บข้อมูลน้อยมากเพียงรูปละหนึ่งตัวอย่างเท่านั้น สำหรับ lej ไม่ปรากฏในข้อมูลแต่พบในพจนานุกรมภาษาม้งเขียวของไลแมน (Lyman, 1974)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่อาจสรุปได้ว่ารูปแปรแต่ละรูปปรากฏกับวัจนกรรมใดอย่างไร แต่พบว่า le เป็นรูปแปรที่ปรากฏมากที่สุดของอนุภาค LE รูปแปรอื่นๆที่ผู้วิจัยพบ ปรากฏในบริบทต่างๆดังต่อไปนี้

อนุภาค lem ปรากฏในข้อมูลของผู้วิจัยเพียงตัวอย่างเดียว (ดูตัวอย่าง 101) lem ปรากฏในบริบทของการตอบรับยืนยันที่เน้นย้ำการปฏิเสธและเน้นย้ำความมั่นใจของผู้พูด

สำหรับไลแมน lej มีหน้าที่เน้นคำถามเช่นเดียวกับ le แต่ต่างที่พบ lej กับคำถามแบบถามข้อมูล (ดูตัวอย่าง 108) และพบ le กับคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ (ดูตัวอย่าง 100) อย่างไรก็ดี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าตัวอย่างที่ยกมาน้อยเกินกว่าจะสรุปการใช้ของรูปแปรดังกล่าวได้

ส่วนอนุภาค leb ผู้วิจัยพบในตอนหนึ่งของบทสนทนาระหว่างเด็กหญิงบ่าและชัวย่าของเธอซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถบันทึกการสนทนาไว้ได้ ผู้วิจัยได้ฟังชัวย่าชวักกล่าวถ้อยคำที่มี leb ซึ่งน่าจะเป็นรูปแปรของ le แต่จับใจความไม่ทัน การสนทนาดังกล่าวชัวย่าชวักเป็นผู้พูดแต่เพียงฝ่ายเดียว ลักษณะของการพูด แสดงการถามหรือซักชวนเกมเอ็นดู หรืออาจเป็นการคุยเล่นเข้าหยาผู้ฟังโดยผู้พูดมีเจตนาซักชวนผู้ฟังให้สนทนาตอบ การเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของอนุภาคลงท้าย le เช่นนี้ อาจเนื่องจากเป็นลักษณะภาษาเฉพาะที่ผู้ใหญ่ใช้พูดกับเด็กเพื่อแสดงความเอ็นดู

ส่วนอนุภาค les ผู้วิจัยพบจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นกับนายโยธิน เพชรศิริรัตน์ ผู้บอกภาษาในกรุงเทพฯ

(158) thaum u mas peb tseem noob nyoob tseem yau yau les txug 2518 mas
เวลา นาน ออก. 1-พ กล.ดร. อายุ กล.ดร. เล็ก เล็ก ออก. ราว ออก.
peb suav dawg tau tawm lug tom haiv zoov lug nyob tsua lub zos gede khob
1-พ ทุกคน ได้ ออก มา จาก ป่า มา อยู่ ที่ ลณ. หมู่บ้าน ชล.
'เมื่อก่อนนั้นพวกเขายังเล็กๆ ราว 2518 นั้น พวกเราทุกคนได้ออกมาจากป่า
มาอยู่ที่หมู่บ้านเจดีย์โคะ'
(มพ.กท.)

ผู้บอกภาษาได้เล่าประวัติของตนเอง เกี่ยวกับการอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านเจดีย์โคะ อนุภาค *les* ในข้อความข้างต้นเป็นอนุภาคลงท้ายประโยค แสดงการเน้นเจตนายืนยันของผู้บอกภาษาว่าเรายังเล็กๆและนอกจากนี้ *les* ปรากฏกับการตอบรับยืนยัน ดังตัวอย่าง (159)-(161) ที่ได้จากนิทานเรื่อง “ฟ้างติ”

(159) *hej leej pov sws tsaam tub yov tuaj muab koj tob hau*

ชณ. 3-อ จะ มา เอา 2-อ ศีรษะ

‘เฮ่เล้งป้อซ้อจ้ง เขาจะมาเอาศีรษะเจ้าแล้ว’

(160) *ab sub tag os*

อ๊ะ อภ. จริง ถ.

‘อ๊ะ มันจริงหรือ’

(161) *tag les es*

จริง อภ. อภ.

‘จริง’

(มพ.ชม.)

เราจะเห็นว่า *les* ใน (161) กับ *lem* ใน (101) ปรากฏในการตอบรับยืนยันเหมือนกัน ดังนั้น *lem* และ *les* น่าจะใช้เพื่อแสดงการยืนยันของผู้พูดและมักปรากฏในประโยคตอบรับยืนยัน

ผู้วิจัยรวบรวมอนุภาคที่น่าจะเป็นรูปแปรของอนุภาค *LE* ที่ปรากฏเป็นอนุภาคลงท้ายและบริบทที่ปรากฏที่พบในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้ดังนี้

LE - [*lem*] ปรากฏท้ายประโยคตอบรับยืนยัน

[*les*] ปรากฏท้ายประโยคตอบรับยืนยัน และ ประโยคบอกเล่ายืนยัน

[*lej*] ปรากฏท้ายประโยคคำถามข้อมูล (พบใน Lyman, 1974)

[*leb*] ปรากฏในการสนทนาที่ผู้ใหญ่พูดกับเด็ก

[*le*] ปรากฏกับวัจนกรรมต่างๆ เพื่อเน้นหรือเพิ่มน้ำหนักวัจนกรรม

นอกจากการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์แล้ว อนุภาค *le* ยังมีการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ เปลี่ยนจากสระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว ในบริบทที่ผู้พูดต้องการเน้นย้ำเหตุการณ์หรือเพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำมากเป็นพิเศษเช่นตัวอย่าง (122) และในบริบทที่ผู้พูดรู้สึกรำคาญหรือโกรธเช่นตัวอย่าง (119)

อย่างไรก็ตาม ลี (Li, 1990) ให้ข้อสังเกตว่ารูปแปรของอนุภาคลงท้ายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ไม่น่าจะเกิดจากปัจจัยทางไวยากรณ์ เช่น ถ้อยคำที่เป็นการบอกเล่า คำถาม หรือคำสั่ง หรือเกิดจากเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่นำหน้า (วรรณยุกต์สนธิ) แจซเซอร์ (Jaisser, 1992) ก็ตั้งข้อสังเกตว่าการใช้อนุภาคลงท้ายในสถานการณ์หรือบริบทที่ต่างกัน น่าจะเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดรูปแปร ผู้วิจัยมีความเห็นว่ารูปแปรของ LE น่าจะเกิดจากการใช้ที่แตกต่างกันเช่นเดียวกับนักภาษาศาสตร์ทั้งสอง แต่น่าเสียดายที่ผู้วิจัยพบรูปแปรของ LE น้อยเกินกว่าจะสรุปได้

4.4 สรุป

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า อนุภาค *le* ที่ปรากฏในตำแหน่งลงท้ายถ้อยคำ เป็นอนุภาคที่เสริมความหมายให้กับวัจนกรรม สำหรับผู้วิจัย อนุภาค *le* จึงเป็นรูปเพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำ อนุภาค *le* ยืนยันเจตนาของผู้พูดด้วยการเน้นย้ำถ้อยคำต่างๆ ด้วยเหตุนี้ อนุภาค *le* จึงปรากฏได้กับทุกวัจนกรรม วัจนกรรมที่ปรากฏในบทนี้จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของตัวอย่างการใช้ *le* เท่านั้น

การปรากฏของอนุภาค *le* กับถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรม อาจแบ่งได้ 2 แบบดังนี้

1. *le* ปรากฏท้ายถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมโดยตรง เช่น ปรากฏกับประโยคคำถาม ประโยคปฏิเสธ เพื่อยืนยันว่าผู้พูดถามและปฏิเสธจริงๆ ปรากฏกับถ้อยคำที่แสดงการดำเนินเพื่อเน้นการดำเนินของผู้พูดให้รุนแรงขึ้นจนผู้ฟังรู้สึกได้ หรือปรากฏกับถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกเพื่อเน้นความรู้สึกของผู้พูดว่าเป็นเช่นนั้นจริงๆ หรือบางครั้งเน้นความรู้สึกเพียงเพื่อเรียกความสนใจจากผู้ฟัง

2. *le* ปรากฏท้ายถ้อยคำที่ตามหลังถ้อยคำที่แสดงวัจนกรรมโดยตรง เช่น ปรากฏกับถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวเสริมคำห้าม ‘อย่า’ คำเชิญชวน หรือคำขอบคุณ เพื่อเสริมน้ำหนักให้กับวัจนกรรมนั้นๆ อีกทีหนึ่ง การกล่าวแต่ถ้อยคำเหล่านั้นเพียงอย่างเดียว บางครั้งฟังดูห้วนและสั้นจนเกินไป จนทำให้วัจนกรรมนั้นๆ ไม่สัมฤทธิ์ผล เช่น ในการห้าม หรือทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าผู้พูดกล่าวตามมารยาท เช่น ในการชวน หรือการขอบคุณ แต่การเสริมถ้อยคำอื่นลงไป ทำให้วัจนกรรมนั้นฟังดูมีน้ำหนักมากขึ้น และอนุภาค *le* ที่ลงท้ายยังทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าผู้พูดรู้สึกอย่างนั้นจริงๆ เช่น ผู้ฟังรู้สึกว่าผู้พูดห้ามจริงๆ ขอขอบคุณจริงๆ หรือ ชวนจริงๆ เป็นต้น

ด้วยหน้าที่ในการเพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำและตำแหน่งที่ปรากฏท้ายถ้อยคำ ผู้วิจัยเห็นว่า *le* เป็นหนึ่งคำศัพท์เช่นเดียวกับไลแมน (Lyman, 1974) แต่ที่ต่างออกไปก็คือผู้วิจัยพบว่า *le*

เป็นอนุภาคลงท้ายที่มีรูปแปร ดังนี้ le, les, lej, leb และ lem ถึงแม้จะพบเพียงรูปละหนึ่งตัวอย่างก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า le เป็นรูปที่ปรากฏมากที่สุด นอกจากนี้ le สามารถปรากฏร่วมกับอนุภาคลงท้ายอื่นๆ โดยจะปรากฏในลำดับแรกสุด อาทิเช่น ปรากฏกับอนุภาคเน้นย้ำ tes, os อนุภาคแสดงคำถาม เช่น hom, los, os หรืออนุภาคแสดงการณั้ลักษณะ lawm

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า le สามารถปรากฏกับประโยคใดเกือบทุกประโยค อาทิ ประโยคคำถาม ประโยคบอกเล่า ประโยคเงื่อนไข ประโยคปฏิเสธ เราจึงเห็นว่า le เป็นอนุภาคลงท้ายที่มีการใช้บ่อยมากในประโยคเกือบทุกประโยคในภาษาแม่ที่พูดในชีวิตประจำวัน

เราจะเห็นว่าอนุภาค le ที่ทำหน้าที่เป็นอนุภาคลงท้าย มีหน้าที่สำคัญในการเสริมความหมายให้กับวัจนกรรมซึ่งเป็นหน้าที่หลักที่ครอบคลุมการใช้อนุภาคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้พูดแล้ว การใช้อนุภาค le ได้อย่างคล่องแคล่วเป็นทักษะสำคัญที่ทำให้การสนทนาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการใช้อนุภาคนี้อย่างกว้างขวางทั้งเด็กและผู้ใหญ่ หรือ แม้แต่เด็กเล็กๆก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม อาทิ ระหว่างสมาชิกในครอบครัว หรือระหว่างเพื่อนและญาติพี่น้อง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้ศึกษาอนุภาค le ด้วยแนวทางวิจัยปฏิบัติศาสตร์แล้วผู้วิจัยเห็นว่าที่เคยกล่าวกันว่า อนุภาคลงท้ายแสดงทัศนคตินั้น ควรกล่าวว่า อนุภาคลงท้ายแสดงวัจนกรรมมากกว่า แต่หลังจากที่ได้ศึกษาอนุภาคลงท้าย le อย่างลึกซึ้งแล้ว ผู้วิจัยพบว่า อนุภาค le โดยตัวของมันเองไม่ได้แสดงทั้งทัศนคติและวัจนกรรมแต่ด้วยการเน้นย้ำหรือยืนยันเจตนาของผู้พูด อนุภาค le จึงเกี่ยวข้องกับวัจนกรรม ผู้วิจัยเห็นว่าเราจึงควรกล่าวถึงหน้าที่ของอนุภาคลงท้าย le ว่าเกี่ยวข้องกับวัจนกรรม

ในบทนี้ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นแล้วว่า le เป็นอนุภาคที่มีความสำคัญในการสื่อสารอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ มีหน้าที่สำคัญในการเสริมน้ำหนักให้กับวัจนกรรม ทำให้ผู้ฟังเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้ดีขึ้น ในบทที่ 5 ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นอีกหน้าที่หนึ่งของอนุภาคเดียวกันนี้ นั่นคือการเชื่อมความ